

ЗМІСТ

Засідання десяте, ранкове
(Четвер, 20 вересня 2018 року)

Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України	...3
Прийняття постанови «Про включення до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) і про його направлення до Конституційного Суду України»	...23
Заява фракцій «Народний фронт» і Радикальної партії Олега Ляшка	...49
Прийняття постанов:	
«Про включення до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до статті 41 Конституції України щодо реалізації прав українських громадян на землю, збереження власності на сільськогосподарські землі в руках громадян України та сталого розвитку села на основі фермерських господарств і про його направлення до Конституційного Суду України»	...50
«Про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)»	...72

Розгляд проекту Постанови «Про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України (в частині скасування депутатської недоторканності)»

...72

[Результати поіменної реєстрації](#)

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ ДЕСЯТЕ

*Сесійний зал Верховної Ради України
20 вересня 2018 року, 10 година*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго ранку, народні депутати! Я прошу всіх заходити до залу, займати робочі місця і приготуватися до реєстрації.

Готові? Шановні народні депутати, прошу провести реєстрацію. Увімкніть систему «Рада».

Зареєстровано 375 народних депутатів України. Ранкове пленарне засідання Верховної Ради України оголошую відкритим.

Шановні колеги, сьогодні у засіданні Верховної Ради України бере участь Президент України Петро Олексійович Порошенко. Запрошую (*Оплески*).

Також у засіданні Верховної Ради України беруть участь і присутні Прем'єр-міністр України Володимир Борисович Гройсман та члени уряду. Привітаємо (*Оплески*). Також присутні керівники центральних органів виконавчої влади, керівники судової гілки влади, посадові особи, яких Верховна Рада України обирає, призначає і надає згоду на призначення на посаду, представники громадських організацій і засобів масової інформації, глави дипломатичних представництв іноземних держав, інші офіційні особи.

Шановні колеги, сьогодні відповідно до пункту 2 частини першої статті 106 Конституції України Президент України звертається із Щорічним посланням до Верховної Ради України про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році.

Для проголошення щорічного послання до трибуни запрошується Президент України Петро Олексійович Порошенко. Будь ласка (*Оплески*).

ПОРОШЕНКО П.О. *Президент України.* Дорогі співвітчизники! Шановний пане Прем'єр-міністре! Шановний пане Голово! Шановні народні депутати України! Високоповажні представники дипломатичного корпусу! Ваші блаженства, преподобні отці! Сьогодні у цій залі Верховної Ради України голосуватимуть за зміни до Основного Закону про незворотність курсу на набуття членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (*Оплески*).

Користуючись нагодою, закликаю всіх вас, шановні народні депутати, підтримати цю ініціативу та скерувати цей документ на експертизу до Конституційного Суду. Цей проект цілком і повністю відповідає нашим національним інтересам і відповідає настроям абсолютної більшості нашого суспільства.

У п'ятницю на Яворівському полігоні завершилися наймасштабніші міжнародні навчання *Rapid Trident*. Військовослужбовці 14 країн, 10 з яких країни – члени НАТО, відпрацювали спільні дії в разі наступу «однієї з сусідніх країн». Ми ще раз продемонстрували усім нашим партнерам, що до НАТО йдемо не з порожніми руками, а як солідний партнер з вагомим внеском в загальну справу континентальної і трансатлантичної безпеки.

Першого вересня виповнився рік, як набула чинності Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Завтра Україна видає десятимільйонний біометричний паспорт. Це, до речі, відповідь тим, хто, намагаючись применшити значення так важко здобутого безвізового режиму, тоді твердив, що нібито українцям він малоцікавий. 10 мільйонів українців уже отримали біометричні паспорти за цей короткий термін. Для українців відкрито вже майже дві третини країн світу. Ми і надалі будемо розширювати простір свободи руху для громадян України.

У понеділок своїм указом я ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України не продовжувати договір про так звану дружбу з Росією (*Оплески*). Міністерство закордонних справ направить ноту до Москви, а я подам до парламенту відповідний законопроект, бо останнє слово в цьому питанні – за вами, за Верховною Радою України.

Із Конституції пропонується викреслити норму, яка дозволяє базування Чорноморського флоту в Україні (*Оплески*). Після того як ми повернемо Крим, російської бази у Севастополі точно більше не буде! (*Оплески*).

Як я вам і обіцяв, наприкінці серпня виконком СНД офіційно підтвердив, що Україна закрила представництво при статутних органах так званої Співдружності.

Ще одне, дуже важливе. Нарешті, до Києва прибули екзархи Вселенського Патріарха (*Оплески*). Прибули готувати рішення про надання автокефалії Українській Помісній Православній Церкві. Це ми з вами робимо цю надзвичайно важливу справу. І ми точно переможемо. Справу, яку митрополит Іларіон Огієнко називав ділом «повного розмосковлення» нашої церкви.

Нацрада з питань телебачення і радіомовлення оприлюднила звіт про дотримання радіостанціями квот на українську мову. Приємно констатувати, що абсолютна більшість радіокомпаній норми закону перевиконує.

Дякую вам, шановні народні депутати, за те, що в першому читанні підтримали президентську ініціативу про зміни до військових статутів, які запроваджують довгоочікуване вітання «Слава Україні!», «Героям слава!» (*Оплески*). Я дуже сподіваюся, що до Дня захисника України, який ми святкуємо 14 жовтня, ви це нововведення затвердите, а я його підпишу.

Дорогі співвітчизники! Перелічені події сталися лише протягом останнього місяця. Лише на слух, лише на перший погляд вони видаються абсолютно різноплановими. Насправді, серед них немає нічого випадкового. Всі вони – частина нашої державотворчої проукраїнської та проєвропейської стратегії, яку ми з вами послідовно втілюємо в життя протягом останніх чотирьох років і, я твердо наголошую, будемо впроваджувати й надалі. Кожна з цих подій – це свідчення нашого розриву з колоніальним минулим. Кожна з них – крок до нашої повної свободи від імперії. Ми нарешті вибралися з лабіринтів багатовекторності, ледве вискочили із смертельно небезпечної пастки позаблоковості. І від чотирнадцятого року твердо прямуємо своїм шляхом, і це шлях до Європейського Союзу та НАТО. І лише інтеграція України до євроатлантичного простору гарантує всім нам мир, гарантує всім нам безпеку, гарантує Україні незалежність, а українському народу підвищення рівня життя.

Це ми з вами збудували боєздатну армію. Ми повертаємо українській церкві гідне місце у світовому православ'ї. Дуже важливо – ми нарешті захищаємо, розвиваємо і утверджуємо українську мову –

складову сили та успіху нашого народу. І надалі будемо вживати дієвих заходів для зміцнення державного статусу української мови, посилення і поширення її в усіх сферах публічного життя.

Це дивно – саме під час твердої позиції щодо української мови окремі народні депутати покинули залу (*Оплески*). Але нас ніхто не зупинить. І дякую вам за рішучість. І дякую вам за єдність.

Армія, мова і віра – це не гасло. Це – формула сучасної української ідентичності. Армія боронить нашу землю. Мова боронить наше серце. Церква боронить нашу душу.

Напевно, за останні роки влада зробила, і це точно, чимало тактичних помилок. І за це на мені особисто лежить частина відповідальності. Але я точно знаю, що ми нічим не схибили і не погіршили в питаннях стратегії! Зробити сильну та успішну Україну невід’ємною та безспірною частиною Європи без жодної перспективи повернення в зону російського впливу – це наша мета, наша амбіція, наша з вами місія.

Чи є безповоротною наша стратегія? Наскільки їй загрожують реванш проросійських сил та безвідповідальність популістів? Як зробити так, щоб виборчий цикл не зупинив рух країни, або, ще гірше, не розвернув нас назад? Яким чином не змарнувати те, чого ціною великих випробувань досяг український народ? В який спосіб стратегічні успіхи конвертувати у зростання рівня життя людей? Якими мають бути наші невідкладні дії у найближчий та наступні роки? Відповідям на ці питання і присвячене моє Послання – підсумкове у поточній каденції Президента, і з прогнозом на прийдешні роки.

Епітети, якими ми характеризуємо зовнішнє та внутрішнє становище, залежать від того, де ми прописані, при владі чи в опозиції. Але при всіх поточних викликах та загрозах динаміка очевидна: ситуація всередині України і навколо нас точно не така драматична, як у чотирнадцятому-п’ятнадцятому роках. Ми стали стійкішими та сильнішими. Однак насамперед хотів би відверто наголосити на тому, чим більшість суспільства справедливо незадоволена.

Не вдалося завершити війну і відновити територіальну цілісність країни. Внаслідок агресії втрачено 20 відсотків промислового потенціалу України. Це, звичайно, спровокувало ефект доміно для всієї української економіки. Разом з агресивним закриттям Росією свого ринку для українських товарів – це спричинило глибоку соціальну

кризу. Ми вистояли і відновили зростання. Однак, більшість українців поки що не відчули покращення добробуту, а рівень життя відновлюється повільно і нерівномірно і по регіонах, і по соціальних, і по вікових групах. Особливо незахищеними залишаються пенсіонери.

Ми створили антикорупційну інфраструктуру. В деякі нові органи вклали чималі фінансові ресурси, але поки що коефіцієнт їх корисної дії точно мене як Президента не задовольняє. Суспільно розчароване динамікою антикорупційної боротьби, і претензії людей абсолютно виправдані.

Серйозних масштабів набула еміграція з країни. З цим викликом так чи інакше мають чи мали справу всі країни Центрально-Східної Європи, які в процесі євроінтеграції ставали частиною європейського ринку праці.

На жаль, влада допустила чимало прорахунків і в кадровій політиці, а сміливі експерименти у цій сфері виявилися недостатньо ефективними. Темпи реформ зовсім не такі, як та швидкість, яку ми проектували на старті. Проблеми виявилися глибшими, спротив – сильнішим, рішення – складнішими.

Соціально-економічні проблеми тягнуть за собою політичні наслідки. Це і загроза реваншу проросійських сил, і розквіт лівого популізму, і прояви правого радикалізму. Це – недовіра до державних інституцій, сумніви в ефективності демократичних методів управління, симпатії до анархії, або навпаки – авторитаризму. На фоні високих очікувань у суспільстві сформувалося відчуття глибокого незадоволення. Навіть з тих, хто впевнений, що країна просувається в правильному напрямі, чимало таких, хто вважає, ніби ми рухаємося зигзагоподібно. І це точно мене не задовольняє.

Я навмисно зараз загострю увагу на цих недоліках і спеціально в структурі виступу поставив їх попереду здобутків. Сьогодні як ніколи потрібна відверта розмова. Тільки не ховаючи голову в пісок, тільки визнаючи реальні проблеми, ми можемо запропонувати суспільству реальний шлях їхнього подолання.

У той же час, – це не я сказав, а наші міжнародні партнери кажуть, – що за останні чотири роки нам з вами в Україні вдалося зробити набагато більше позитивних змін, ніж за попередні 23 роки незалежності. Ми зберегли країну. Кремлівська «барбароса», путінський блицкриг, план «Русская весна» – все це захлинулося за лічені

місяці. Ми створили армію, яка звільнила дві третини території Донбасу, які були окуповані навесні 2014 року (*Оплески*). Армію, яка локалізувала конфлікт і міцно тримає оборону на лінії фронту. Вона захищає країну по всьому периметру україно-російського кордону.

Ми з вами зміцнили наш міжнародний авторитет, організували трансатлантичну коаліцію на підтримку України з режимом твердих санкцій проти країни-агресора Російської Федерації. Ми з вами підписали і виграли у Кремля дипломатичний бій за ратифікацію Угоди про асоціацію і поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі з Європейським Союзом та почали, нарешті, отримувати від неї перші вагомі результати. Ми зіскочили з російської газової «голки», на якій сиділи багато років президенти, прем'єри, уряди. Здавалося, приречені були сидіти на ній вічно. Аж ні: вже два роки не купуємо газу в Росії, а блискучий виграш позову проти «Газпрому» на 4,6 мільярда доларів у Стокгольмському арбітражі зняв з нас непосильний тягар кабальних газових угод 2009 року (*Оплески*). Як відомо, завдяки ним, цим угодам, Україна переплатила Кремлю десятки мільярдів доларів.

Уникнули дефолту, з кінця шістнадцятого року – це теж наше досягнення. Відновили економічне зростання. Позавчора Держстат уточнив показники, що в другому кварталі валовий внутрішній продукт України збільшився на 3,8 відсотка. Так, це не та цифра, яка нас повністю влаштовує, але це твердий показник економічного зростання країни.

Окремо, дуже важливо, що ми в гуманітарній сфері провели декомунізацію. Визнали на державному рівні, нарешті, після 25 років незалежності, армію УНР і Українську повстанську армію як учасниць національно-визвольних змагань. Чому ж це не робилося раніше? (*Оплески*). Сформували чітку політику національної пам'яті для зміцнення української ідентичності.

Істотно посилили позицію української мови на радіо, телебаченні, в кінематографії та книговидавництві. Я вчора мав можливість на львівському Форумі видавців у цьому переконатися. Якщо раніше була проблема, як примусити українців не читати російських книжок, а читати українські, то сьогодні я вам можу твердо сказати: це відбулося.

І якщо у вашому місті чи селі стали ремонтувати дороги і школи, освітлювати вулиці, вивозити сміття, вам, безумовно, поталанило з міським чи сільським головою. Бо потрібна дійсно кмітлива голова для того, щоб розумно розпорядитися тими коштами, які передані на місце, а на сьогодні це більше 51 відсотка зведеного бюджету, що є результатом нашої програми децентралізації.

Позитивні зрушення, про які я щойно говорив, потребували відповідальних і часом складних рішень парламенту, Президента, Кабінету Міністрів. Вдячний за спільну роботу народним депутатам, міністрам, Голові Верховної Ради Андрію Парубію, Прем'єр-міністру Гройсману, Яценюку і всім, хто до цього доклався (*Оплески*).

А всі разом ми маємо подякувати великому українському народові за ті дивовижні зміни, які стали можливими завдяки ратному подвигу на фронті і наполегливій праці в тилу над розбудовою країни (*Оплески*).

Дорогі співвітчизники! Безумовно, в короткому посланні я не можу охопити все, тим більше, що тематично воно присвячене питанням нашої європейської і євроатлантичної стратегії. До вашої уваги традиційно пропонується аналітична доповідь, підготовлена Національним інститутом стратегічних досліджень. Я ж зупинюся насамперед на тих питаннях, які належать до безпосередніх функцій Президента. Найбільшу увагу хотів би приділити питанням зовнішньої політики та оборони, гарантій суверенітету, прав і свобод громадян, загальної стратегії державного будівництва.

Почну з головного – з армії. Лише 6 тисяч повністю готових до бою вояків весною 2014 року могли виставити Збройні Сили України, коли почалася агресія Російської Федерації проти нашої держави. І то, якби транспорт був з колесами, був з паливом, з акумуляторами. Це не докір військовим. Це – вирок політикам, прем'єр-міністрам, міністрам оборони, які роками скорочували особовий склад, розпродували зброю, розтринькували майно, розбазарювали шпиталі, військові містечка, полігони, розкрадали землі. Ще б трохи, вони б і солдат пустили з молотка (*Оплески*). От що називається «заробляти на армії».

У результаті наші воїни вийшли захищати Вітчизну босоніж і голіруч проти найбільшої армії на континенті. Тим не менш, сконцентрувавши всі наявні на той момент ресурси, завдяки мужності воїнів і потужному волонтерському рухові, завдяки добровольцям – ми зупинили агресора (*Оплески*).

Влітку чотирнадцятого чимало часу і чимало грошей приходилося витратити на їжу, одяг, взуття, аптечки, шоломи. Бронежилети для більшості частин були взагалі зняті з озброєння, і їх не планували закуповувати, так само, як і розгрузки, і інші найнеобхідніші речі. Збирали все це з миру по нитці. Сьогодні ми маємо взяти планку зовсім іншої висоти: нові технології, модернізація, доозброєння, переозброєння, точно перехід на стандарти НАТО з урахуванням нашого унікального досвіду відсічі російській агресії. І оновлення озброєнь відбувається на основі стратегії імпортозаміщення, в якій ми позбулися тотальної залежності від постачання комплектуючих із Російської Федерації. Лише уявіть собі, що тринадцятого року ця залежність для різних видів озброєнь сягала рівня від 50 до 70 відсотків.

Зробити необхідно в рази і на порядки більше зробленого. Дійсно, ми вийшли на рівень 3 відсотків ВВП на оборону. Це вперше за роки незалежної України і величезне досягнення. Це відчутно для державного бюджету та економіки. Але – доволі скромно в порівнянні з військовими витратами країни-агресора. Наші оборонні потреби точно значно перевищують наші можливості. І ми маємо спільно з вами знайти нестандартні виходи. Суспільство, Збройні Сили очікують проривних системних рішень у сфері оборони. І я вимагаю від військового керівництва нестандартних, асиметричних відповідей на будь-які сценарії і плани противника.

Наша армія стає армією нового покоління українців. Армія опановує сучасні форми протиборства у всіх сферах – і традиційних, і нових, включаючи інформаційний та кіберпростір. Високоточні і далекобійні засоби вогневого ураження, високотехнологічна розвідка, ефективні системи управління, космічна підтримка, ешелонована протиповітряна оборона, потужні створені нами Сили спецоперацій, відновлені Військово-Морські Сили та інші ознаки сучасної армії мають стати і поступово стають реальністю в Україні.

Так, наші наміри амбітні, але реальні. Ми вже цього року плануємо активну розробку, підготовку виробництва та закупівлі сучасного високоточного ракетного озброєння, високоточних боєприпасів для новітніх систем артилерії, бронетанкової техніки, високоточних інших засобів ураження. На порядок денний найближчого часу виходить нарощування оборони української частини акваторії та узбережжя Азовського моря.

Від Міністерства оборони, від Генерального штабу вимагаю прискорити досягнення оборонним сектором стандартів Північно-атлантичного альянсу, рівно як і повної оперативної сумісності з арміями країн-членів цього оборонно-політичного блоку.

Та в усіх перетвореннях на першому місці обов'язково мають бути люди. Особливі, надзвичайні люди, які обрали професію захисника Вітчизни (*Оплески*). Люди – наші воїни, які щоденно ризикують собою на передових рубежах захисту держави. Тому на порядку денному: системні перетворення в кадровій політиці, можливостях для прозорого і справедливого кар'єрного росту, у військовій освіті, питаннях соціального забезпечення.

Грошове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил наступного року, відповідно до запропонованого мною рішення Ради національної безпеки і оборони, в державному бюджеті має бути збільшено не менш як на 37 відсотків. У жовтні ми почнемо нарешті здавати в експлуатацію нові гуртожитки для контрактників: 184 нові приміщення, в яких поселиться приблизно 23 тисячі воїнів-контрактників. Частина цього року, частина – на початку наступного року. Хочу ще раз нагадати, що джерелом для фінансування всіх цих об'єктів є кошти, які зусиллями правоохоронних органів, Генеральної прокуратури були конфісковані в попередньої влади.

Крім того, планується інший соціальний проект – компактні квартири для сержантського корпусу, який також є основою Збройних Сил України. Це – частина процесу зміцнення і формування цього корпусу. І доречно нагадати, що ці та інші проекти втілюються в життя завдяки активній підтримці держав-партнерів, радників та інструкторів від збройних сил країн – членів НАТО. Ми з вами повинні зробити все, щоб створити комфортні умови для досвідчених воїнів, вмотивувати професіоналів укладати довгострокові контракти зі Збройними Силами України, заохотити до повернення в армію тих, хто з різних причин звільнився. А взагалі – ми в неоплатному боргу перед нашими воїнами. І не існує такої суми, якою можна було б виміряти те, що вони роблять для нашої з вами держави.

Нова армія повинна мати сучасну ідеологію. І тут зміни очевидні. Дерадянізація армії – це нові назви військових частин, нові вітання, нові знаки, нові традиції, нові свята, як День захисника України. Згадайте, чотири роки тому ми все ще святкували (точніше, вони святкували) 23 лютого.

Не всі наші оборонні плани вже виконано, і не всі проблемні питання вирішені. Ми чітко бачимо слабкі місця, а питання національної безпеки і оборони держави залишаються для мене як для Президента і для всієї нашої команди абсолютним щоденним пріоритетом.

Дорогі українці! Найнадійнішими союзниками Збройних Сил України в захисті Батьківщини є наші дипломати, які діють в надзвичайно складних умовах. Їхня робота потребує неабиякого досвіду і хисту. Світ лихоманить, глобальна і регіональні системи безпеки не ефективно працюють, є під великою загрозою. Україна перебуває в епіцентрі процесів, які визначають майбутнє континенту та світу. І я хотів би подякувати парламенту, уряду, який вніс цей проект, за прийняття відповідного Закону «Про дипломатичну службу», різке збільшення фінансування української дипломатії. Бо завдання, яке стоїть перед українськими дипломатами, – надважливе.

Російська агресія заскочила Захід зненацька. Проігноровані були всі важливі сигнали: і провокація на Тузлі; і відверто агресивний виступ російського президента на Мюнхенському безпековому форумі 2007 року, де він, в принципі, всіх про все попереджав; і напад у 2008 Росії на Грузію; і перша реакція на окупацію Криму виявилася напрочуд млявою та беззубою. Та навіть тепер – після тисяч спричинених Росією жертв на Донбасі, після трагедії МН17, після Сирії, після Солсбері – на Заході чимало охочих зазирнути Путіну в душу, чи ще не знаю куди (*Оплески*).

І мені цікаво, а що ви хочете там побачити, панове? Все ж і так у всіх на очах. Росія підтримує праві та ліво-популістські рухи, роздмухує євроскептицизм, втручається у вибори по всьому світу, втручається у референдуми, як це було у Нідерландах. У такий спосіб Кремль просуває свої альтернативні порядки денні, свої альтернативні цінності, сподіваючись на те, що Заходу дедалі складніше буде тримати єдину позицію щодо Москви.

Глибоко помиляється той, хто думає, ніби російська агресія автоматично забезпечує нам підтримку Заходу. Це не так. За підтримку треба щоденно боротися. І за ці чотири з половиною роки нам вдалося не просто створити та зберегти потужну трансатлантичну коаліцію на підтримку України, але й значно розширити і зміцнити її. Принцип «нічого про Україну без України» став аксіомою міжнародної політики. Пропозиції його порушити і домовитися у нас за спиною

час від часу впливають фактично кожного місяця і тут же нами гасяться. І ніхто більше не заперечує нашу європейську ідентичність.

Протягом наступного року плануємо перевести в практичну площину реалізацію моїх ініціатив щодо інтеграції України до Цифрового спільного ринку, Енергетичного Союзу, а також поглиблення співробітництва в митній сфері.

Але, щоб рухатися далі, перш за все нам треба від першої до останньої літери виконати Угоду про асоціацію. Швидкість її реалізації наразі недостатня. І я закликаю парламент і уряд набрати кращий темп. Готовий бути партнером в цьому процесі. Тим більше, що угода щодня доводить свою дієвість і правильність. Частка Євросоюзу в експорті коливається від 42 до 43 відсотків, і це вагомий компенсатор тих втрат, які через війну, економічну блокаду, закриття ринків спричинила нам Росія. Вагомий, але недостатній. Саме тому минулого місяця під час щорічної наради керівників закордонних дипломатичних установ піддав критиці цілу низку наших посольств у Латинській Америці, Африці, Азії. Хіба ринки цих країн не важливі для збуту наших товарів і створення в Україні нових робочих місць? Нам потрібно шукати все більше і більше торговельних партнерів, точки опори на регіональних ринках, що демонструють високі темпи зростання, де є попит на нашу продукцію.

Ми вчимося зовнішньополітичному прагматизму і знаходимо оптимальний для нас варіант продовження гри навіть у найскладніших партіях. Зокрема, такий підхід дав нам можливість вибудувати ефективні стосунки з новою американською адміністрацією. Чого лише вартє рішення Президента Сполучених Штатів Америки надати Україні оборонне летальне озброєння. І це лише початок. Така співпраця буде продовжена (*Оплески*). У вівторок Сенат Сполучених Штатів Америки схвалив проект бюджету Пентагону на 2019 рік, який передбачає 250 мільйонів доларів для безпекової допомоги Україні. І це є найкращий доказ того, що між Києвом і Вашингтоном існує дуже високий рівень довіри.

Нас, звичайно, не можуть не турбувати розбіжності між ключовими учасниками світової торгівлі. Вони мають глобальний вимір і впливатимуть на нашу економіку, очевидно, точно не зі знаком плюс.

До числа зовнішніх ризиків, які ускладнюють наше становище, належить також сплеск лівого і правого популізму, зростання євроскептичних настроїв, недемократичні тенденції в деяких сусідніх

країнах, гібридна атака Росії на Сполучені Штати Америки, на Євросоюз, на Україну.

Дехто у нас ображається, що санкції у зв'язку з анексією Криму та російською окупацією Донбасу виглядають м'якшими, ніж ті, які впроваджені згодом у відповідь на втручання у вибори чи хімічну атаку в Солсбері. Неприємний осад, звичайно ж, є. Але, з іншого боку, надзвичайно важливо, що санкції проти Москви тепер пов'язані не лише з Україною. Чому? Бо це означає, що приходить абсолютно тверезе розуміння того, що Росія – це не лише наша проблема, що вона є загрозою для всього цивілізованого світу. І ми будемо послідовно протидіяти спробам послабити санкційний тиск на Росію. Тактичне завдання Кремля – зняття санкцій в січні наступного року під приводом нібито невиконання Україною Мінських домовленостей – я думаю, що ми цей сценарій маємо зруйнувати. Майже переконаний, що зняття ми не допустимо, однак знайте, що ризик пом'якшення є. Те, що Росія так наполегливо бореться з санкціями, свідчить тільки про те, що вони ефективні, вони діють. Бо рубль падає навіть при зростанні ціни на нафту. Бо російська влада змушена підвищити пенсійний вік. Російська влада пішла на підвищення ПДВ. Це і є ціна агресії.

Минулого року неприємною несподіванкою для Кремля став факт подовження українським парламентом дії Закону «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Своїм відповідальним голосуванням саме ви, шановні народні депутати, вибили козир з рук Путіна (*Оплески*). І хочу наголосити, що росіянам тоді довелося істотно корегувати свою тактику. Тепер вони знову дістали цю заяложену карту. Кремль і його посіпаки вкотре намагаються переконати європейську спільноту в неготовності української сторони подовжити дію закону. Це, на думку Російської Федерації, є нібито свідченням неспроможності України виконувати взяті на себе зобов'язання, отже, мовляв, санкції у зв'язку з цим мають бути зняті. Погодьтеся, було б злочинною помилкою дати Московії шанс звинуватити Україну в невиконанні угод і добитися послаблення санкційного тиску. Я абсолютно переконаний, що це точно не український сценарій.

Водночас наголошую, що має бути продемонстрований реальний прогрес у врегулюванні, головним індикатором якого є узгодження параметрів розгортання на Донбасі миротворчої місії під егідою Організації Об'єднаних Націй. І про це я буду говорити наступного тижня

під час візиту і виступу в Нью-Йорку на Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. Обов'язково на всій території України місія має бути розгорнута, обов'язково з її виходом на україно-російський кордон. І це дозволить створити умови для виконання частини Мінських домовленостей, включно з виведенням російських військ з окупованої української території. Якщо цього не станеться, закон про особливий порядок місцевого самоврядування так і не запрацює. Це має бути наша логіка. Вся відповідальність за зрив мінського процесу точно має лягти на Росію.

Скільки б списів не ламали довкола Мінська, саме завдяки тим домовленостям вдалося зупинити активну фазу агресії і добитися режиму санкцій. І головне – виграти час і для розбудови армії, і для переходу від мобілізації до контрактного комплектування фронтових підрозділів.

Кремль намагається переконати наших союзників у нібито підготовці Україною силового сценарію визволення Донбасу. Звичайно, у нас має бути подібна опція, бо всяка армія має бути готова до будь-яких сценаріїв. В Україні є право на самооборону згідно зі статтею 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй. І ми на цьому окремо наголосили в нещодавно ухваленому законі про реінтеграцію Донбасу.

Але наша стратегія миру полягає в його досягненні політико-дипломатичним шляхом, бо саме такий варіант є оптимальним для України і відповідає нашим національним інтересам. Напад Росії почався зі спроби анексії Криму, і його поверненням він має завершитися – включно з відшкодуванням завданих збитків та наданням цього разу вже дієвих гарантій неповторення агресії. Боремося за це в міжнародних судах і, переконаний, переможемо, як перемогли в Стокгольмі – «Газпром» має заплатити нам повністю 4,6 мільярда доларів.

Ми переконуємо увесь світ, що будь-які поступки Кремлю без відновлення територіальної цілісності України – це поразка. Поразка права і свободи. Це програш демократичної Європи і перемога авторитарної Азії.

А тим часом у нас самих всю країну обтикано бігбордами з закликком до компромісу з агресором. Ледве не кожний стовп обсіли голуби миру... *(Оплески)*. Тільки тінь від них, від цих голубів, наче від двоголового орла. І хай вас не вводять в оману заспокійливе

воркотання, бо в дзьобах у цих горлиць – насіння миру на російських умовах (*Оплески*).

Мир – це красива і приваблива обгортка, в яку можна покласти все, що завгодно. Тож ми маємо бути пильними. Не забуваймо, що ворог прийшов сюди не по Крим і ворог прийшов сюди не по Донбас – ворог прийшов по всю Україну. І без України імперія не є можливою. То де будемо проводити межу так званого компромісу – по Дінцю, по Дніпру чи, може, по Збручу?

У прагненні до справжнього миру на основі українського інтересу, у боротьбі за нього питання суверенітету, територіальної цілісності України та нашого цивілізаційного вибору не є і, я наголошую, не будуть предметом компромісу. Бо інакше або нас не буде, або ми будемо вже не ми, або тут будуть стояти воїни іншої держави.

В питаннях же, які не є питанням «*to be or not to be?*» (бути чи не бути), ми, звичайно, готові до дипломатичної гнучкості. Бо насправді легкої і простої дороги до миру немає, особливо в протистоянні з ворогом, чий військовий потенціал значно більший. І ніхто більше за нас, українців, не прагне миру, бо ми, як ніхто інший, дуже добре знаємо, що таке війна, і відчули справжню ціну цієї війни.

Ще раз наголошую, і фітіль війни, і ключі до миру заходяться не в Києві, не в Брюсселі і не у Вашингтоні. Вони знаходяться в Москві. Але мир нам принесе не умиротворення агресора... І не згода на умови Росії. До справжнього і справедливого миру нас приведуть лише зміцнення обороноздатності нашої країни, посилення нашої армії, укріплення дипломатичного корпусу і збільшення єдності всередині країни (*Оплески*). Забезпечити мир і перемогу має як міцний фронт, так і надійний тил, єдність і згуртованість суспільства у боротьбі з ворогом.

Посилити таку єдність має створення Єдиної Помісної Православної Української Церкви (*Оплески*). Як я вже сказав, екзархи Вселенського Патріарха, відкинувши всі дипломатичні умовності, сказали мені, що процес надання автокефалії Україні виходить на фінішну пряму. Сказали це публічно (*Оплески*). Хочу окремо наголосити. Я не знаю, коли саме ухвалять Томос і коли його привезуть до Києва. Але я точно впевнений, що колесо цієї історії ми з вами розкрутили так, що повернути назад його вже точно ніхто не зможе (*Оплески*).

Хочу наголосити, що ще 100 років тому питання автокефалії було поставлено на порядок денний державним проводом Української Народної Республіки. 27 років тому Україна відновила боротьбу за автокефалію. Але вирішальними стали останні чотири роки спочатку тихої і кропіткої, а тепер вже публічної дипломатії, в тому числі за вашої, шановні народні депутати, допомоги. Як і велить Святе Письмо, ми з вами точно не будемо поклонятися чужим богам. І у внутрішні справи церкви не буде втручатися держава, особливо іноземна держава (*Оплески*).

Чому вони так б'ються за це? Бо імперія втрачає один із останніх важелів впливу. Томос – це фактично ще один Акт проголошення незалежності України. Для нас власна церква – гарантія духовної свободи. Це – запорука суспільної злагоди. Я гарантую, що держава поважатиме вибір тих, хто вирішить залишитися в тій церковній структурі, яка зберігатиме єдність з Російською Православною церквою. І називати її так само і будемо, для того щоб полегшити розуміння (*Оплески*). Але в той самий час я гарантую, що держава захистить, і не треба їх лякати, права тих священників і мирян УПЦ Московського Патріархату, які добровільно приймуть рішення вийти з-під Москви для того, щоб разом з іншими православними творити Єдину Помісну Православну Українську Церкву (*Оплески*).

І ще одне, дуже важливе. Значення Томоса виходить за межі України. Що це? Це – падіння Третього Риму як найдавнішої концептуальної заявки Москви на світову гегемонію. Тут, на наших теренах, вирішується і майбутнє світового православ'я. Його з росіянами ми теж розуміємо абсолютно по-різному, і це ще одна з причин, чому нам з росіянами не по дорозі. У них церква – так звана скрепа авторитарного режиму. А ми як найбільша православна країна Європи продемонструємо, як органічно в одному національному організмі уживається християнство східного обряду і демократія.

Зберегти демократію в умовах зовнішньої агресії було непросто. Хоча воєнний стан значно посилив би повноваження і можливості Президента, я категорично відкинув пропозиції впровадити його. Навіть в умовах війни ми не обмежували політичних прав і свобод громадян, не впроваджували цензуру.

Конституційні можливості Президента, передбачені парламентсько-президентською моделлю, не дуже корелюють з тим ступенем відповідальності, яку суспільство традиційно покладає на

всенародно обраного главу держави. Але навіть у найважчі роки, коли країну буквально душило зашморгом внутрішніх і зовнішніх проблем, Президент жодного разу не попросив про збільшення своїх повноважень. Більше того, від деяких з них відмовився, якщо ви не помітили – при призначенні суддів, у тому числі.

В країні працює система стримувань і противаг. Українці не схильні віддавати монополію на урядування одній політичній силі. Влада носить коаліційний характер. Коаліційним по суті є і наш уряд. Коаліційною по суті є навіть найбільша парламентська фракція. При цьому ми знаходимо спільну мову, ухвалили всі разом рекордну кількість реформаторських рішень. Президент не дуже часто накладає вето на закони і жодного разу за всі роки не скористався своїм законним конституційним правом призупиняти рішення Кабінету Міністрів України з одночасним зверненням до Конституційного Суду.

Європейська стратегія диктує нам алгоритм розвитку політичної системи як парламентсько-президентської представницької демократії. При цьому країні потрібен Президент і Верховний Головнокомандувач для організації ефективного захисту і оборони країни. А це і є головним у роботі глави держави.

Минулого року я відхилив численні пропозиції щодо конституційних змін у політичній системі. Вважаю, що перед виборами такі маневри не відповідають європейській політичній культурі, яка вчить нас грати за правилами, а не з правилами.

Але, звичайно, з інтересом стежу за суспільною дискусією. Категорично неприйнятним вважаю ті пропозиції, які просувають явно недемократичні моделі. Хтось відверто адвокатує «освічений авторитаризм», а хтось камуфлює цей авторитаризм в «парламентаризм канцлерського типу». Тільки якщо вчитатися в зміст, а не в заголовок, там у канцлера повноважень більше, ніж у кайзера, а в «рейхстагу» – по суті однопартійна система. Режим одноосібної влади ні до чого доброго Україну не привів. Це урок, який треба запам'ятати абсолютно всім (*Оплески*).

Примара авторитаризму – не єдиний виклик, пов'язаний з прийдешніми виборами. Актуальною є і загроза реваншу. І, на жаль, на українській політичній шахівниці є фігури, які дозволяють Москві ходити собою. За чотири роки ми відновили не лише армію, але і розвідку, тому маємо не приблизне, а доволі точне уявлення про плани Кремля. Відомо, як на базі п'ятої колони мріють сформувати

потужну проросійську опозицію в новому парламенті, а якщо пощастить, то ще й зробити її учасницею нової коаліції з правом вето на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Ми бачимо, як п'ята колона піднімає голову, намагається зібрати до купи різні свої шеренги, користуючись перевагами демократії, активізується в інформаційному просторі. Наше завдання надзвичайно складне – дати їм відсіч, не порушуючи норм європейської демократії.

Свою роль бачу в тому, щоб силою закону і силою переконання не дати жодного шансу тим, хто міг би поставити під сумнів наш власний шлях – шлях незалежності, шлях європейської та євроатлантичної інтеграції.

Однак деякі українські політики тиражують фейки російської пропаганди, намагаються зняти з агресора відповідальність за війну, цинічно перекладаючи її з Росії на Україну (*Оплески*). І деякі телеканали, газети, інтернет-видання стали просто неприхованими рупорами російської пропаганди.

Я поділяю думку Голови Верховної Ради про те, що в період виборів питання інформаційної безпеки є одним з головних; що частина нашого інформаційного поля так само окупована, як частина суверенної території (*Оплески*).

Друзі, я радий, що в парламенті теж усвідомлюють глибину цієї проблеми, хоча комусь це й нецікаво. В Україні все ще діє мережа російської агентури, яка бере під контроль медіа, плодить «незалежні» громадські організації. Вони дійсно незалежні, але незалежні від України і підконтрольні Кремлю (*Оплески*). Вони роздмухують антиукраїнські, антиєвропейські і антиамериканські настрої.

Отже, я підтримую ідею законопроекту про реєстрацію агентів впливу держави-агресора Російської Федерації (*Оплески*). Тому такий закон жодним чином не вплине ні на громадянське суспільство, ні на мас-медіа, ні на свободу слова. Хотів би також закликати не руйнувати країну популізмом, тверезо оцінювати безпрецедентну складність викликів та загроз, які постали перед Україною. Адже більшість з них не мають простих рішень. Не вірте цьому. Власний досвід навчив мене, як важливо дуже обережно і відповідально ставитися до тих обіцянок, які ти даєш людям. Понад чотири роки тому я заявив, що АТО триватиме години, а не місяці. Я шкодую, що породив завищені очікування, тому кілька тижнів тому я перепросив, що подав надію,

яка не збулася. Звісно, попросив за це вибачення, але хотів би, щоб ця історія стала уроком не лише для мене, а й для всіх українських політиків. Реагувати на всі ризики і загрози ми маємо шляхом відповідального вибору, коли треба буде не лише обрати Президента, не лише обрати новий парламент, але й точно підтвердити незмінність нашого проєвропейського державного курсу.

Друзі, до початку виборчого циклу залишається мало часу. Вже зовсім близько 31 березня, а там не за горами і парламентські вибори. Я дякую народним депутатам за те, що цього тижня ви ухвалили закон, який розблоковує процес ухвалення нової Центральної виборчої комісії. Я як Президент гарантую вільні, чесні, демократичні вибори глави держави, нового парламенту і органів місцевого самоврядування так, як вони були проведені в 2014-2015 роках. Процес волевиявлення має відповідати нашій європейській стратегії і ще раз зарекомендувати Україну як лідера в дотриманні стандартів демократії на пострадянському просторі.

Я певен, що в партійні програми вже в надцятье понаписували обіцянку скасувати депутатську недоторканність. Наполягаю на невідкладному голосуванні відповідних змін до Конституції. Максимально спростив завдання, шановні народні депутати, запропонувавши ввести цю норму з наступного скликання. Конституційний Суд дав добро. Настав момент істини. Будьмо чесними з народом. І прошу вас, проголосуйте. А якщо ні, тоді більше не обіцяйте цього ніколи. Це чесно.

Дорогі українці! Шановні народні депутати! Наша європейська стратегія – це двосторонній рух. Не лише членство України в Євросоюзі, але і глибинна внутрішня європеїзація України. Стати європейською країною означає повністю сприйняти європейський дух політичних свобод, чесної конкуренції і рівності можливостей. Це те, що називається порядком відкритого доступу. Країни Європи йшли до нього століттями. Нам цим шляхом треба промчати максимум за 10 років.

Українська економіка для прискорення зростання потребує колосальних інвестицій і нових робочих місць. В рейтингу Всесвітнього банку *Doing business* Україна за п'ять років піднялася на 61 сходинку. Лише за рік ми прийняли закони, які безпосереднім чином впливають на покращення інвестиційного клімату: про приватизацію; нарешті скасували сумнозвісний валютний декрет, якому було вже 25 років;

прийняли закон про валюту; Закон «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Дякую вам за те, що підтримали пропозицію Президента про «єдине вікно» на митниці. Забезпечено макрофінансову стабілізацію і точний вихід України з зони ризику по дефолту.

Інвестори помітили результати антикорупційної стратегії, такі як впровадження *ProZorro*, яку визнали найпрозорішою системою державних закупівель; електронне автоматичне відшкодування ПДВ; очищення від корупції газового сектору; початок створення Вищого антикорупційного суду тощо. В 6 мільярдів доларів оцінюють експерти ефект від цих антикорупційних заходів.

Минулого тижня я був присутній на підписанні двох великих інвестиційних угод на загальну суму майже 1 мільярд доларів. Це лише минулого тижня. Одна з них стосується альтернативної енергетики (планується будувати в Херсонській області), інша – найбільша інвестиція в АПК за часів незалежності буде робитися на території чотирьох українських областей.

Отже, іноземні інвестори нарешті вірять в перспективу нашої країни і створюють тут нові робочі місця. На наш ринок один за одним виходять кілька світових торговельних брендів і, напевно, в передчутті зростання купівельної спроможності українців. І це позитивна тенденція, яку нам треба посилити.

Ще до виборів ми могли ухвалити закон щодо податку на виведений капітал, який підтримує саме українського виробника. Хоча правильніше було б його називати податком на виведення капіталу. Не треба виводити – вкладайте в Україну, бо він стимулює вкладати у виробництво. Закон «Про концесії», закон про процедуру банкрутства, про бізнес-омбудсмена, про посилення персональної відповідальності працівників контролюючих органів. Нарешті, дуже важливим є законопроект про національне бюро фінансових розслідувань. На жаль, його в парламенті поклали під сукно, бо нібито він посилює повноваження Президента. Звичайно, за півроку до виборів дякую за таку позитивну оцінку моїх політичних перспектив. Але закон про інше – про захисні бар'єри для бізнесу від тиску цілого сонму різних правоохоронних органів. Ми маємо це припинити. Це чесно по відношенню до українського бізнесу.

І я, шановні народні депутати, не втрачаю надії на підтримку вами цього законопроекту, так необхідного для покращення інвестиційного клімату.

Водночас розумію, що, на жаль, немає шансів на виважене і державницьке рішення щодо створення цивілізованого ринку землі. Зараз це буде важко провести. Якщо когось цікавить, як цей глухий кут вписується в нашу європейську стратегію, хотів би нагадати, що Європейський суд з прав людини визнав, що мораторій на вільний ринковий обіг землі порушує права українців (*Оплески*).

Кроки з покращення інвестиційного клімату і створення робочих місць мають супроводжуватися продовженням політики легалізації зайнятості і зростання заробітних плат, що у свою чергу дасть можливість підвищувати пенсії. На моїх регулярних, разом з урядом та силовиками, зустрічах з бізнес-асоціаціями роботодавці дедалі частіше скаржаться не на тиск, а на дефіцит робочої сили. Залізну завісу на кордоні, як в радянські часи, ніхто ставити не буде.

Дорогі роботодавці, вихід один – збільшуйте зарплати, якщо хочете, щоб українці не їхали за кордон, а працювали у нас (*Оплески*). По ринку заробітної плати ви маєте бути конкурентоздатними. Я вже говорив про те, що Україна стає частиною єдиного європейського ринку праці. І тут теж нікуди не дітися від конкуренції.

Дорогі українці! Дим війни ще не розвіявся над цією частиною Європи. Але крізь нього вже чітко видно: Україна може стати і точно стане новою історією успіху, новим простором європейського зростання. Як сформулював буквально днями один закордонний друг нашої країни, за останні чотири роки Україна знайшла свою ідентичність, утвердилася в якості динамічної європейської сили. Що нам потрібно? Бути сміливими. Для цього треба мати бачення майбутнього. Те, що англійською мовою називається *vision* (візія). Воно у нас точно є.

Ми знаємо, що немає більш переконливого аргументу на користь європейської України ніж успіх. Наступному поколінню українців ми маємо передати успішну європейську Україну. І саме так і станеться, якщо лише не віддамо країну до рук реваншистів, популістів і демагогів.

Слава Україні! Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте подякуємо Президенту України *(Оплески)*.

Також подякуємо уряду на чолі з Прем'єр-міністром за участь у нашому засіданні та усім тим, хто брав участь у засіданні Верховної Ради України.

Оголошую на 5 хвилин перерву. Через 5 хвилин ми продовжимо роботу. Почнемо з першого питання порядку денного – змін до Конституції. Отже, об 11:12 прошу всіх бути в залі.

(Після перерви)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, шановні колеги, ми зробили перерву, яка передбачена Регламентом. Переходимо до наступних питань порядку денного, оскільки у нас дуже насичений сьогодні графік.

Колеги, хочу вам нагадати, що першим питанням у порядку денному стоїть проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)». Друге питання – проект закону [№ 6236](#) щодо реалізації прав українських громадян на землю. Третє – проект постанови про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України щодо недоторканності. І останнє питання – депутатський проект постанови щодо недоторканності. Це те, що ми встигаємо зробити до обіду, колеги. Тому я прошу високого рівня дисципліни.

Після обіду, о 16 годині, ми переходимо до питання оновлення складу ЦВК. Хочу повідомити, що закон підписаний і опублікований, він відкриває шлях для того, щоб усі фракції і групи в парламенті могли бути представлені в ЦВК згідно із рекомендаціями ПАРЄ.

Напружений і важливий порядок денний. Я ще раз наголошую, що важлива дисципліна. І я прошу всіх заходити до залу для продовження нашої роботи. Я почекаю ще 30 секунд.

Отже, колеги, я оголошую початок розгляду проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» ([№ 9037](#)). Законопроект внесений Президентом України відповідно до статей 93 і 154 Конституції України та визначений ним як невідкладний. Згідно

з вимогами частини першої статті 146 Регламенту питання розглядається за процедурою повного обговорення.

Запрошую до доповіді Представника Президента України у Верховній Раді України Ірину Степанівну Луценко. Будь ласка.

ЛУЦЕНКО І.С., *представник Президента України у Верховній Раді України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»)*. Шановні колеги! Шановний пане Голово! Шановні виборці! До вашої уваги пропонується внесений Президентом України та визначений як невідкладний проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» (№ 9037) від 03.09.2018 року.

Вказана законодавча ініціатива була запропонована, виходячи із кількох важливих питань.

По-перше, російська збройна агресія спричинила докорінні зміни в безпековому середовищі України, що зумовило необхідність чіткого закріплення в Основному Законі держави невідворотності цивілізаційного вибору України, уособленням якого є європейська та євроатлантична інтеграція України.

По-друге, переважна більшість українського суспільства підтримує курс на повноправне членство України в ЄС та НАТО, усвідомлюючи, що це є ключовою гарантією розбудови демократичної, правової держави та забезпечення її безпеки.

По-третє, європейська та євроатлантична інтеграція чітко відповідають національним інтересам України.

Крім того, запропоновані зміни мають не просто передбачити в Основному Законі відповідний напрям розвитку України, а й закріпити головні досягнення Революції Гідності. Задля реалізації відповідної мети вказаним вище проектом закону пропонується внести такі зміни до Конституції України:

доповнити преамбулу положеннями щодо підтвердження європейської ідентичності українського народу і невідворотності європейського та євроатлантичного курсу України;

встановити, що до повноважень Верховної Ради України належатиме також реалізація стратегічного курсу держави на набуття

повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;

Президент України виступатиме гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства;

Кабінет Міністрів України забезпечуватиме реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Крім того, також пропонується виключити з Основного Закону положення, відповідно до якого використання існуючих військових баз на території України для тимчасового перебування іноземних військових формувань можливе на умовах оренди в порядку, визначеному міжнародними договорами України, ратифікованими Верховною Радою України.

Таким чином, внесення відповідних змін сприятиме реалізації європейського та євроатлантичного вибору України через розширене та поглиблене співробітництво України з ЄС та НАТО аж до набуття повноправного членства, зміцненню національної безпеки, забезпеченню захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави.

З огляду на зазначене, прошу підтримати законодавчу ініціативу Президента України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Три хвилини на запитання, прошу провести запис. Березюк Олег Романович. Будь ласка.

БЕРЕЗЮК О.Р., член Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Тарас Пастух.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Пастух, будь ласка.

ПАСТУХ Т.Т., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (одномандатний виборчий округ № 163, Тернопільська область, самовисуванець). Шановна доповідачко! Моє запитання до вас стосується якраз тієї

теми, на якій сьогодні наголошував Президент. Це скасування в «Перехідних положеннях» пункту щодо дислокації іноземних військових баз на території України за згодою Верховної Ради. Отже, у статті 17 Конституції чітко передбачено, що дислокація військових баз на території України заборонена. Ми визначаємо для себе курс на євроатлантичну інтеграцію і до НАТО. Ми на сьогодні маємо пряму загрозу подальшого можливого вторгнення з боку Російської Федерації, і, можливо, союзники, які хочуть нас бачити в НАТО, готові вже надати нам допомогу з перебуванням своїх військових підрозділів, можливо, в Азовському морі, можливо, в Чорному морі. Якщо положення Конституції, яке надає можливість за згоди Верховної Ради дозволити американцям і іншим країнам – членам НАТО базувати свої війська на території України (не військові підрозділи, а свої військові бази), ми ліквідуємо, то чи зможемо ми тоді реалізувати...

ЛУЦЕНКО І.С. Шановні колеги, ми обговорювали дане питання і говорили про те, що викидаємо цей пункт, тому що Конституція України передбачає укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України. Тому необхідне внесення до Конституції відповідних змін.

На сьогодні пункт 7 статті 17 Конституції забороняє перебування іноземних баз на території України. Водночас, стаття 85 Конституції разом із статтею 92 зобов'язує Верховну Раду України надавати дозвіл на перебування військ іноземних контингентів на території України.

Крім того, нами проводиться вже відповідно до нового Закону «Про національну безпеку України» стандартизація наших військових інфраструктурних об'єктів. І жоден закон України не забороняє надавати наші інфраструктурні військові об'єкти (наголошую, об'єкти) для того, щоб через дозвіл Верховної Ради України, а це передбачено статтею 85 і статтею 92 Конституції...

Веде засідання заступник Голови Верховної Ради України
СИРОЇД О.І.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 10 секунд, завершуйте.

ЛУЦЕНКО І.С. Верховна Рада надасть дозвіл, а Україна може надати військові інфраструктурні об'єкти України військовому контингенту, без внесення відповідних змін до Конституції...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Наступною запрошую до слова народного депутата Сотник.

СОТНИК О.С., секретар Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Дякую, пані головуюча. Фракція «Самопоміч». Я спробую втиснути два запитання в цю одну хвилину. Перше запитання в мене суто технічне, стосовно тексту законопроекту. Скажіть, будь ласка, навіщо ми надаємо повноваження і Верховній Раді, і Кабінету Міністрів, і Президенту, які вже в принципі закріплені в Конституції? Тобто, це просто для красивого тексту? І який це несе зміст? Адже на сьогодні Верховна Рада вже визначає зовнішню і внутрішню політику; на сьогодні Кабінет Міністрів мусить забезпечувати реалізацію відповідного курсу незалежно від того, це євроінтеграція чи ні; Президент є гарантом у нас, в принципі, і Конституції, і всіх інших законів.

І друге моє запитання стосується такого. Чому немає в Конституції того, що насправді необхідне і що приймали інші держави, які проводили євроінтеграцію? Зокрема, те, що ми визнаємо частину європейських актів у рамках Угоди про асоціацію такими, що є також законодавством України?

Дякую.

ЛУЦЕНКО І.С. Дякую за запитання.

Відповідаю. Проектом закону закладено ідею розподілу повноважень між Президентом, парламентом і урядом, який відповідав би основним конституційним засадам, в тому числі принципам компетентності, збалансованості, єдності, стримувань і противаг.

Для лікбезу. Принцип компетентності – розподіл функцій залежно від повноважень органів; збалансованості – рівномірного розподілу повноважень; принцип єдності – повноваження, об'єднані єдиною метою; принцип стримувань і противаг – спроможність, контроль, взаємозалежність і взаємоконтроль.

Тому законопроектом визначено, що визначення засад, тобто написання законів, курсу на Європейський Союз і НАТО покладається, власне, на Верховну Раду України як єдиний орган законодавчої влади. Ми вносимо цей пункт, бо засади мають проголосувати, власне, народні депутати. Кабінет Міністрів як виконавча влада має забезпечити виконання цих засад, тобто виконання законів...

ГОЛОВУЮЧА. Завершуйте, будь ласка, 15 секунд.

ЛУЦЕНКО І.С. У свою чергу Президент України як суб'єкт, що здійснює керівництво, має стати гарантом цієї реалізації. Були пропозиції написати «забезпечує», але Президент має виступати «гарантом». Давайте не забувати, що Конституція – це...

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо, шановна пані Ірино.

Ви як доповідач цього важливого законопроекту матимете ще можливість підсумувати нашу дискусію після виступів представників фракцій і груп. Дякуємо.

Для співповіді до слова запрошується голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя Руслан Князевич. Пане Руслане, запрошуємо вас до слова. Будь ласка.

КНЯЗЕВИЧ Р.П., голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Дякую, шановна пані головуюча. Шановні колеги, дозвольте мені від імені Комітету з питань правової політики та правосуддя озвучити позицію комітету – висновок щодо відповідного законопроекту. Але одразу хочу зазначити, що насправді зараз не відбувається розгляд законопроекту по суті. Відповідно до статті 159 Конституції України ми можемо розглядати по суті будь-який законопроект про внесення змін до Конституції тільки в тому випадку, якщо буде позитивний висновок Конституційного Суду щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 цієї Конституції України. Зараз ми на етапі

розгляду законопроекту щодо включення його до порядку денного та можливого направлення до Конституційного Суду. Це дуже важливо.

Водночас, Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя, отримавши відповідне доручення Голови Верховної Ради від 3 вересня 2018 року, на своєму засіданні розглянув внесений Президентом України як невідкладний проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» (№ 9037) від 3 вересня 2018 року.

Відповідно до частини другої статті 145 Регламенту Верховної Ради України, в межах предмету відання (це дуже важливо, я на цьому наполягаю, наш комітет є профільним щодо дотримання процедури внесення змін до Конституції) комітет надав такі висновки.

Згідно із статтею 154 Основного Закону законопроект поданий до Верховної Ради України належним суб'єктом законодавчої ініціативи, а саме Президентом України.

Прийняття вказаного законопроекту не потребує викликаного системною єдністю норм Конституції України одночасного внесення змін до Розділу I «Загальні засади», Розділу III «Вибори. Референдум» і, відповідно, Розділу XIII «Внесення змін до Конституції України», що мало б наслідком проведення всеукраїнського референдуму і затвердження таких змін на всеукраїнському референдумі.

На час розгляду законопроектів в Україні не введено воєнний чи надзвичайний стан в порядку, передбаченому Конституцією України.

Законопроекти про внесення змін до преамбули, статей 85, 102 і 116 та пункту 14 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України Верховною Радою України восьмого скликання не розглядалися. Верховна Рада України восьмого скликання протягом строку своїх повноважень не змінювала положення цих статей Основного Закону України.

Зважаючи на це, комітет вважає, що доцільно направити законопроект до Конституційного Суду України для отримання відповідного висновку з одночасним включенням до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання.

Крім того, нагадаю, що процедура внесення змін до Конституції передбачає, що ціла низка інших комітетів, визначених Законом «Про

Регламент Верховної Ради України», повинні надати свої висновки профільному комітету (в цьому випадку нашому комітету) для того, щоб ми могли прийняти відповідні рішення.

Такі висновки надійшли від Комітету з питань національної безпеки і оборони, який рекомендував включити зазначений законопроект до порядку денного і направити до Конституційного Суду; від Комітету з питань запобігання і протидії корупції, який не виявив у тексті жодних корупціогенних факторів; від Комітету з питань європейської інтеграції, який рекомендував включити до порядку денного і направити до Конституційного Суду зазначений законопроект.

Сьогодні було отримано висновок від Комітету у закордонних справах. Цей висновок не відображений в зазначеному висновку комітету, але я хочу його озвучити, оскільки це важливо. Відповідний комітет рекомендував включити законопроект до порядку денного та направити до Конституційного Суду, а в разі включення до порядку денного він рекомендує Верховній Раді подальший розгляд зазначеного законопроекту передати на розгляд Тимчасовій спеціальній комісії, яку, на думку комітету, варто буде утворити після того, як ми отримаємо відповідний висновок Конституційного Суду.

Враховуючи викладене, а також положення статті 146 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики та правосуддя вирішив: рекомендувати Верховній Раді поданий Президентом України проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» (№ 9037) включити до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання та направити до Конституційного Суду для одержання висновку щодо його відповідності вимогам зазначених статей Конституції України.

Дякую. Доповідь завершив.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам, що вклалися в регламент.

Шановні колеги, я прошу записатися на запитання до шановного колеги.

Народний депутат Мусій. Будь ласка, ваше запитання.

МУСІЙ О.С., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (одноmandatний виборчий округ № 124, Львівська область, самовисуванець). Доброго дня, шановний доповідачу. Виборчий округ № 124, Сокальщина, Червоноград. Скажіть, будь ласка, за Конституцією загалом ми живемо в парламентсько-президентській республіці. Конституція в тому вигляді, в якому вона зараз є. Богу дякувати, після реваншу Януковича ми повернули парламентсько-президентську модель. А скасування цього пункту «Перехідних положень», коли парламент все-таки усувається від прийняття рішення і воно передається Президенту (звісно, Верховна Рада може делегувати повноваження, може там щось з ними робити), чи не буде трактуватися нашими партнерами, колегами і суспільством як спроба президентської вертикалі змістити крен Конституції в бік президентсько-парламентської республіки? Чи настільки принциповим є скасування цього пункту «Перехідних положень», чи це не є принципово з ознакою конституціоналізму?

ГОЛОВУЮЧА. Відповідь, будь ласка.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую, шановний колего. Тільки хочу ще раз зазначити, що ми зараз не розглядаємо законопроект по суті. Ми тільки формально вносимо пропозицію щодо можливості його включення до порядку денного і направлення до Конституційного Суду. А саме відповідно до Конституції і Закону «Про Конституційний Суд України» до повноважень Конституційного Суду належить не тільки перегляд законопроектів щодо відповідності статтям 157, 158 Конституції України. Також Конституційний Суд наділений повноваженнями весь зміст законопроектів проаналізувати на відповідність усім нормам Конституції, в тому числі «Перехідним положенням». І якщо у висновку Конституційного Суду будуть зазначені будь-які застереження з цього приводу, Регламент Верховної Ради передбачає, що ми зобов'язані врахувати їх і продовжити роботу в цьому напрямі, для того щоб такі застереження усунути.

Ми побачимо, яким буде висновок Конституційного Суду, потім будемо реагувати вже в сесійній залі разом на такого роду висновок.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Наступне запитання від Сергія Соболева. Прошу.

СОБОЛЄВ С.В., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Шановний доповідачу, зрозумілий висновок комітету, який ви представляєте, в якому аналізується виключно положення, що стосуються порядку змін до Конституції. Але, наскільки мені відомо, є висновок Комітету у закордонних справах, який чітко встановлює необхідність усунення протиріч, що є в змісті. Як ви вважаєте, це повинно бути враховано під час голосування в сесійній залі, чи цей висновок, як і висновки інших комітетів, безпосередньо направляються до Конституційного Суду для усунення цих протиріч саме Конституційним Судом?

Дякую.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую.

Що стосується висновків інших комітетів. Комітети надавали свої висновки по суті законопроекту відповідно до свого відання згідно із законом про Регламент. Ми ж як комітет з питань правової політики не можемо надавати висновок по суті законопроекту, оскільки це не належить до предмету відання нашого комітету.

Щодо питання, в який спосіб парламент діятиме надалі. На цьому етапі в нас немає іншого маневру, ми зобов'язані направити законопроект до Конституційного Суду, оскільки, я вам нагадаю, згідно із Конституцією є два суб'єкта, які можуть бути ініціаторами внесення змін до Конституції. Це Президент і не менше ніж третина парламентаріїв.

Водночас парламентарії своїм рішенням мають можливість направляти законопроект безпосередньо до Конституційного Суду. Президент опосередковано, не маючи повноважень безпосередньо звертатися до Конституційного Суду, може це зробити через Верховну Раду. Тому на цьому етапі ми не можемо ніяким чином втручатися в тіло закону. Маємо тільки враховувати висновок Конституційного Суду щодо певних застережень, в тому числі базовані на висновках і профільного, і непрофільних комітетів, як це неодноразово робилося. Такі застереження будуть предметом...

ГОЛОВУЮЧА. Вам треба завершити? Дякую.
Будь ласка, наступне запитання. Борис Іванович Тарасюк.
Крулько Іван. Будь ласка.

КРУЛЬКО І.І., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина») Фракція «Батьківщина». Шановний пане Руслане, скажіть, будь ласка. Очевидно, що цей проект змін до Конституції, який подав сьогодні Президент, потребує суттєвого доопрацювання. На жаль, не порадилися з професіоналами тоді, коли подавали ці зміни. Ідея, звичайно, правильна, виконання цієї ідеї – як завжди.

Тому питання. Розкажіть нам як голова комітету, яка буде процедура після того, як цей законопроект повернеться з Конституційного Суду? Що ми маємо зробити як парламент для того, щоб внести необхідні поправки до цього законопроекту і щоб зміни до Конституції були виваженими, чіткими; щоб вони відповідали здоровому глузду і тим речам, які Україні насправді потрібні, включно після того, як Україна стане членом НАТО? Будь ласка, дайте відповідь на це запитання.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Шановний Іване Івановичу, якщо дозволите, я почну з того, що Президент не сьогодні вніс законопроект. Він вніс його ще 3 вересня. І комітет зумисно розглядає законопроект тільки сьогодні. Ми дочекалися, щоб минули передбачені законом 14 днів для внесення альтернативних законопроектів. У законі чітко написано: якщо у народних депутатів є будь-які застереження вже на етапі внесення, вони можуть скористатися своїм правом і внести альтернативний законопроект.

Зараз ми можемо фіксувати, що цей строк минув і таким правом депутати не скористалися. Окремі комітети у своїх висновках надали певні застереження. Ці висновки разом з висновком профільного комітету, у разі якщо сьогодні буде відповідне рішення Верховної Ради, як пакет документів будуть передані на розгляд Конституційного Суду. Конституційний Суд розглядає їх як цілісний документ і, як вже часто трапляється, бере до уваги певні норми, які існують у висновках, і закладає їх в свій висновок.

Висновок Конституційного Суду – це не тільки резолютивна частина на відповідність статтям 157, 158. Це, як каже закон, цілісний документ, де мотивувальна і резолютивна частина мають однакову юридичну силу, як вже є багато прецедентів. Тому, якщо сьогодні буде прийнято рішення, побачимо, яким буде висновок Конституційного Суду. І, відповідно, надалі зможемо працювати над законопроектом.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую вам, шановний доповідачу. Я прошу вас повертатися на ваше робоче місце.

Шановні колеги, зараз я дуже прошу всі депутатські групи і фракції записатися на обговорення запропонованого Президентом законопроекту щодо змін до Конституції. І зараз ми почуємо позицію депутатських груп і фракцій, потім – депутатів.

Будь ласка, Валерій Писаренко представить позицію групи «Партія «Відродження». Запрошуємо вас. Колеги, я перепрошую, у мене була інша сторінка відкрита. Я дуже перепрошую. Будь ласка, позицію «Блоку Петра Порошенка» представить Ірина Фріз. Пані Ірино, запрошую на трибуну.

ФРІЗ І.В., *голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»).* Шановні колеги! Фракція «Блоку Петра Порошенка» не лише цілком підтримує ініціативу Президента щодо внесення змін до Конституції стосовно закріплення курсу на набуття членства в НАТО і ЄС, а й закликає всіх свідомих демократичних колег підтримати цю ініціативу.

Стратегічне завдання парламенту – захистити європейський та євроатлантичний шлях нашого народу, який було обрано п'ять років тому, коли ми вийшли на Євромайдан. Тоді на весь світ українці заявили, що ми бачимо наше майбутнє, майбутнє нашої держави в єдиному демократичному західному просторі. Підтримавши ідею глави держави, ми унеможлиavimo реванш країни-агресора.

Положення запропонованих змін визначають незворотнім стратегічний курс України на набуття членства в НАТО та ЄС, розширюють

повноваження Верховної Ради, яка стає відповідальною за реалізацію обраного курсу. Президент України стає гарантом, а Кабмін – виконавцем цієї стратегії. Важливою зміною, яка зараз дискутується, є виключення пункту 14 «Перехідних положень» Конституції, яка стосується розміщення військових баз інших держав в Україні.

Я наголошую, що після відновлення територіальної цілісності та повернення Криму Україні жодна бляшанка Чорноморського флоту Російської Федерації не залишиться ані на нашій землі, ані в нашій акваторії. Тому це є вкрай важливим і принциповим питанням. Наголошую, що натівським базам це не заважає (*Шум у залі*). Тому що це регулюється іншим положенням Конституції.

На зустрічі з Президентом України представники всіх демократичних фракцій підтримали ці ініціативи Президента. Переконана, що голосування сьогодні стане чітким індикатором для наших військово-службовців, які ціною свого життя сьогодні захищають наш європейський та євроатлантичний вибір, для українського суспільства, для наших міжнародних партнерів, які є реальними захисниками і сповідниками демократичних цінностей та євроатлантичного і європейського вибору нашої держави. Закликаємо всіх підтримати цю ініціативу Президента.

Дякую.

Веде засідання Голова Верховної Ради України

ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від «Опозиційного блоку» – Юрій Бойко. Будь ласка.

БОЙКО Ю.А., член Комітету Верховної Ради України у справах ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та людей з інвалідністю (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Шановний пане Голово! Шановні народні депутати! Якщо хтось в цьому залі думає, що запропонована політична декларація цікавить людей на вулиці за стінами Верховної Ради, то він глибоко помиляється. Людей за стінами парламенту цікавлять зовсім інші речі. Їх цікавить, коли буде мир, коли будуть знижені тарифи, чому зростають ціни і коли

буде припинена корупція. А політична декларація, яку пропонується проголосувати парламенту, не матиме жодного практичного результату для громадян України і є елементом передвиборчої кампанії Президента. Взагалі, мені все це нагадує гасло, яке ми всі бачили п'ять років тому, яке називалося «жити по-новому». Так от за п'ять років реалізація цього гасла призвела до того, що дев'ять із десяти українців перетворилися на жебраків.

Крім того, наша фракція вважає, що будь-які радикальні, кардинальні важливі зміни зовнішньополітичного курсу нашої країни можуть бути прийняті тільки після розгляду на всенародному референдумі, коли народ висловить свою думку з цього приводу. А надавати право приймати такі рішення, навіть якщо вони є декларативними, парламенту, якому сьогодні довіряє аж 4 відсотки населення, – неправильно.

Наша фракція голосуватиме проти прийняття такого рішення. Ми вважаємо, що це не те, що потрібно громадянам України в сьогоднішній ситуації.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від групи «Партія «Відродження» – Бондар Віктор Васильович. Будь ласка.

БОНДАР В.В., член Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України (одномандатний виборчий округ № 191, Хмельницька область, самовисуванець). Дякую, шановний Андрію Володимировичу. Шановні колеги! Безумовно, сьогодні розглядається одне з найголовніших питань в історії країни – зміни до Конституції. І не просто зміни до Конституції, а визначення і закріплення в Конституції курсу України на членство в НАТО та ЄС.

Питання надзвичайно важливе. Депутати групи «Партія «Відродження» неодноразово показували своїм голосуванням, своїми діями одне прагнення: ми за впровадження європейського шляху для України. Ми голосували за всі документи і закони, які розглядав парламент, які стосувалися європейської інтеграції, безвізового режиму, які стосувалися створення Вищого антикорупційного суду, антикорупційних

органів. Тобто, по суті, ми підтримували всі речі, які інтегрують нас в єдине європейське середовище, становлять Україну як демократичну країну.

Але водночас ми говоримо про те, що такі рішення, як зміни до Конституції, визначення курсу України, мають визначатися на всеукраїнському референдумі. Це питання, яке мають вирішувати всі громадяни України без винятку, а не окремі політики перед проведенням політичних виборів Президента України. Ми не згодні з тим, щоб це питання було розмінною монетою і використовувалося просто в політичних виборчих перегонах як політичний піар.

Є приклади Великої Британії, яка на референдумі вирішувала питання щодо членства в Європейському Союзі у 2016 році. Уся країна прийняла рішення. Є приклад Хорватії, яка в 2012 році так само на референдумі вирішувала питання членства у Європейському Союзі. Є приклад Грузії, яка в 2008 році провела загальнодержавний референдум, і 77 відсотків громадян Грузії визначилися за необхідність членства в НАТО. І є такі нормальні приклади. Наприклад, у найбагатшій країні Європи Швейцарії усі такі державні рішення приймаються тільки на референдумах. Тому ми наполягаємо і «Партія «Відродження» наполягає на проведенні референдуму одночасно з проведенням президентських виборів 31 березня 2019 року.

А сьогодні в залі ми розуміємо, що зараз розглядається абсолютно технічне питання: направлення законопроекту про внесення змін до Конституції до Конституційного Суду, який визначатиме, чи конституційно взагалі вносити до Конституції зазначені зміни. Тому я думаю, що зал підтримає і направить законопроект до Конституційного Суду. Але головне буде вирішуватись, коли тут навесні треба буде зібрати 300 голосів і прийняти остаточне рішення.

Ми будемо наполягати на проведенні загальнонаціонального референдуму в Україні одночасно з виборами Президента України 31 березня 2019 року. І громадяни України самі визначаться щодо цього питання.

Дякуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, я хочу наголосити надалі для виступаючих, що я не буду додавати 30 секунд, додається автоматично 6 секунд, щоб ми встигли

розглянути питання порядку денного. У нас лишається небагато часу. Я повідомляю, що продовжую засідання до 12 години 15 хвилин.

Зараз запрошую до виступу голову фракції «Народного фронту» Бурбака Максима Юрійовича. Будь ласка.

БУРБАК М.Ю., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України у справах ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та людей з інвалідністю (одномандатний виборчий округ № 204, Чернівецька область, політична партія «Народний фронт»)*. Шановні колеги! «Народний фронт» одногolosно голосуватиме за закріплення в Конституції стратегічного курсу України в НАТО та ЄС. Адже саме «Народний фронт» рік тому виступив з ініціативою необхідності внесення таких змін до Конституції України. І саме таким є прагнення українського народу – бути повноправними членами європейської спільноти.

За даними соціологічного опитування, проведеного нещодавно Фондом «Демократичної ініціативи» та Центром Разумкова, 70 відсотків українців на референдумі проголосували б за вступ України до НАТО. Це підтвердження сталої тенденції, яка виявилася ще в 2015 році. Після початку російської агресії українці чітко зрозуміли, що НАТО гарантує своїм членам мир і безпеку. Для України євроатлантична інтеграція – це безальтернативний, незворотній курс. І ми повинні зробити його справді незворотнім, щоб ніхто не піддавав цей курс сумніву і навіть не мріяв зупинити рух України до євроатлантичного простору, щоб кожен наступний Президент, чи парламент не змогли повернути країну в бік кремлівського ярма. Тому «Народний фронт» одногolosно голосуватиме за цей законопроект.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від фракції «Самопоміч» – голова фракції Березюк Олег Романович.

БЕРЕЗЮК О.Р. «Що ти несеш в Україну в латаній торбині?» Так і хочеться поставити це шевченківське запитання, слухаючи бравади. Що ти несеш? Тотальну корупцію у використанні військового бюджету, який веде до злиднів у «Широкому лані»? Загибель воїнів на полігоні, коли вони використовують гранатомети, зброю, яка розривається в їхніх руках? Чи тотальну корупцію в газовій сфері, продаж

газоносних земель російським олігархам? Коли «Укрнафта» випускає в повітря сотні тисяч кубометрів газу, а тарифи несуть злидні для українського пересічного господаря. Коли уряд закриває школи, не забезпечує фінансування субвенції учня в сільській школі, а гральні клуби ростуть, як гриби.

Що ти несеш в Україну в латаній торбі? Напрямок в ЄС і НАТО – ми «за». Тому що ЄС – це добробут, а не злидні, тому що НАТО – це безпека, а не російська агресія. Тому що ЄС і НАТО – це інструменти, які були створені проти розповсюдження східної деспотії на європейському континенті. Туди хочуть українські люди, бо вони туди емігрують. 10 мільйонів паспортів – це 10 мільйонів потенційних трудових мігрантів. Бо корупція роз’їдає країну. Так і хочеться сказати:

«Що ти несеш в Україну

В латаній торбині?

«Благоденствіє, указом

Новеньким повите».

Іди ж здоров, та не забудь

Злидням поклонитись».

Український народ знає, куди він іде, за чим, і він переможе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від Радикальної партії – Ляшко Олег Валерійович, голова фракції.

ЛЯШКО О.В., член Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, Радикальна партія Олега Ляшка). Радикальна партія. Ми не будемо обговорювати зміни до Конституції, запропоновані Президентом, ми їх підтримаємо, хоча у нас є до них зауваження.

Зокрема, Президент пропонує вилучити пункт 14 з «Перехідних положень» Конституції, який забороняє базування в Україні військових баз іноземних держав. Необхідність цього Президент пояснює тим, що, мовляв, це дасть можливість прибрати Чорноморський флот. Я глянув би на це по-іншому: стаття 17 Конституції в такому випадку забороняє розміщення будь-яких військових баз в Україні, в тому числі країн – членів НАТО. З одного боку, Президент Порошенко декларує наш курс на членство в НАТО, з іншого боку – створює умови, коли жодні наші партнери не можуть бути присутні в Україні. Тому не

все те золото, що блистить, як про це розкажує Президент Порошенко. Це перше.

Але я хотів би сказати ключове для українських громадян. Щойно пролунало останнє, я сподіваюся, послання Петра Порошенка в статусі Президента до парламенту і до народу України.

Що ми побачили? Віра, мова, армія. Святі для кожного українця речі для Президента Порошенка стали розмінною монетою напередодні виборів, політтехнологічною розробкою, в результаті якої Президент Порошенко прагне переобратися і утримати владу.

Чого ми не побачили від чинного Президента? Що я запропонував би країні на місці Президента України? Бачення майбутнього, формулу успіху країни, перспективу для кожного українця. Не загальні другорядні фрази! Де план подолання бідності, де план відновлення економіки, де план захисту національних інтересів, де план ставати сильнішими? У Президента Порошенка немає цього плану – він іде на вибори з питаннями віри, мови і армії.

Для мене і моєї команди віра, мова і армія – це аксіома, які не потребують доведення, а тим більше не можуть бути предметом передвиборчої боротьби. Для мене і моєї команди план – це подолання бідності, збільшення добробуту українців, відновлення економіки, повернення заробітчан додому, припинення торгівлі землею, національними інтересами і сировиною, наведення ладу в країні, припинення хаосу, відновлення сильної влади і прав людини. От що мав би дати в дії Президент.

На жаль...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

До слова від «Батьківщини» запрошується Тимошенко Юлія Володимирівна, голова фракції.

ТИМОШЕНКО Ю.В., член Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановні колеги! Я думаю, що сьогодні, дійсно, історичний день, бо ми робимо ще один крок на закріплення нашого справжнього цивілізаційного шляху. І тут нам ні жартувати, ні принижувати цей крок неможливо.

Я переконана, що наше майбутнє – в європейській цивілізації. Наша безпека, беззаперечно, з країнами, які сповідують цінності і мають можливість захистити себе в колективній системі безпеки НАТО. І тому наша команда, незважаючи на зауваження, буде чітко і абсолютно одностайно голосувати за внесення до Конституції цих змін.

Але водночас я хочу нагадати, що нам не тільки декларації потрібні. Я як Прем'єр-міністр була першим і останнім Прем'єр-міністром, який вносив заявку до НАТО щодо надання Україні Плану дій щодо членства в НАТО. Тоді це був правильний крок. І нам потрібно так само продовжувати. А крім того, нам потрібно не лише декларувати такі речі, нам потрібно, щоб ми йшли зазначеним курсом, дотримуючись всіх принципів і сповідуючи всі цінності, які, дійсно, потрібні нам як європейській країні і майбутньому члену Європейського Союзу. І в першу чергу до цих цінностей належить гідне життя людини. Можу нагадати вам, що українці ніколи не повставали на Майданах, на революціях за шматок хліба. Ми завжди повставали за цінності, за свободу, за право щасливо і гідно жити. І всі Майдани наші були за це, а не за шматок хліба, за те, щоб наш вибір був гідний і тієї місії, яку нам дав Творець, і тих наших вимог як країни, які ми хочемо до себе в першу чергу пред'явити.

І тому наш шлях – через подолання бідності. Це приниження, коли велика європейська країна знаходиться, за оцінками *Bloomberg*, в останній десятці за рівнем бідності в світі і найбідніша, за оцінками великого експертного кола, в Європейському Союзі і, власне, серед європейських країн. Нам потрібно зробити все, щоб це подолати. І наш шлях в Європу і в НАТО – через подолання великодержавної корупції, подолання того приниження, про яке сьогодні говорять в усіх кабінетах Європейського Союзу. І такою країною буде, бо і нова Конституція, і новий економічний курс, і нова стратегія миру поверне нам ту гідність, з якою ми звикли як українська нація жити. І тому ми голосуємо «за».

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, зараз виступи народних депутатів. Прошу провести запис. Оскільки час обмежений, я надаю 6 хвилин, це фактично два виступи.

Юринець Оксана Василівна, будь ласка.

ЮРИНЕЦЬ О.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (одномандатний виборчий округ № 117, Львівська область, партія «Блок Петра Порошенка»). Шановний пане Голово! Шановні колеги народні депутати! Шановні українці! Направду, ми сьогодні живемо в особливий для України час. Ми сьогодні, кожен з нас, маємо робити свій вибір, але також робити добре свою роботу. Хочу відзвітувати як член Парламентської асамблеї НАТО впродовж останніх двох років, як делегат від парламенту.

Там успішно працюють представники різних фракцій. Я хочу прозвітувати про ту роботу, якою ми займалися останніх два роки – це весняна сесія у Грузії, це осіння сесія в Бухаресті, яка через 10 років змінила те, що Україні тоді не було надано. Весною 2020 року в Україні відбудеться весняна сесія Парламентської асамблеї НАТО, вперше в історії НАТО і в історії України. Це наша парламентська робота, за яку сьогодні ми можемо звітувати.

Нам слід зробити особливий вибір і, повірте мені, ті, які, можливо, колись у парламенті думали інакше, сьогодні точно розуміють, що це важливо. Я звертаюся до всіх тих, хто ще не визначився, але розуміє, що це потрібно зробити. Так, сьогодні український народ хоче євроатлантичної інтеграції, про це свідчить багато соціологічних опитувань. Тому що якби було НАТО, була б парасоля безпеки над Україною, ми би не мали анексії Криму і війни на сході. Так, ми розуміємо, що НАТО – це стандарти життя, це охорона здоров'я, це освіта. І саме так, через трасти, усі національні парламенти, що входять до Парламентської асамблеї НАТО, голосуючи за виділення коштів, надають сьогодні цю можливість Україні. Кожного грудня, наприкінці року, ми заслуховуємо звіт, і бачимо, наскільки прозоро освоюються ці кошти.

Так, важливо прийняти закон про безпеку. Так, важливо брати участь у різних миротворчих місіях, але основна миротворча місія – це місія на сході України.

Сьогодні українці захищають і країни – члени НАТО, і Європейський Союз. Для нас сьогодні важливо не схибити, бо наші сусіди прибалтійці також робили цей вибір. Наш великий друг Раса Юкнявічене, президент Парламентської асамблеї НАТО, яка робить велику роботу, каже: «Скажіть, що ви цього хочете, закріпіть це в законі і покажіть, що ваша думка не коливається, як це було впродовж останніх років у цьому парламенті».

Сьогодні кожен із нас має зробити важливий вибір. Як говорив Андрей Шептицький: «В єдності наша сила, добробут і перемога! Єдність держави, єдність церкви, єдність нації».

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Мартиняк Сергій Васильович.

МАРТИНЯК С.В., член Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин (одномандатний виборчий округ № 20, Волинська область, самовисуванець). Пане Голово, прошу передати слово Литвину Володимиру Михайловичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Володимир Литвин, будь ласка.

ЛИТВИН В.М., член Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (одномандатний виборчий округ № 65, Житомирська область, самовисуванець). Шановні колеги! Складається враження, що ми так прагнемо до НАТО, що нам треба завагітніти, щоб вони нікуди від нас не ділися. Тоді рішення було б прийнято однозначне.

Я розумію і переконаний, як і всі присутні тут народні депутати, що ми повинні долучатися до цивілізованого світу. Але постає запитання: шановні колеги, до чого тут Конституція України? Чому Верховна Рада має брати участь у політичній кампанії? Я розумію, що тут будуть звучати заперечення з цього приводу. Тоді я відсилаю тих, хто ще читає, до публікації в одному з останніх номерів газети «Дзеркало тижня» відомого науковця, юриста Володимира Шаповала. Він там чітко розібрав цю проблему.

Ми підписали Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Давайте будемо намагатися більш точно зафіксувати європейські можливості і перспективи України. У нас є закони безпекового характеру. Давайте зафіксуємо відповідні положення щодо безпеки України.

Чому вся Верховна Рада України повинна займатися політичними кампаніями? Ми що, не чуємо людей, які живуть зовсім іншими проблемами? Хіба це першорядне питання? Сюди ж відноситься і проблема формування Центральної виборчої комісії.

Тут звучали думки про те, що треба звільнити склад ЦВК, який формував Янукович. Шановні колеги, арифметику треба знати! Термін повноважень члена ЦВК – сім років. Порахуйте, на скільки років вони вже перевищили термін перебування на посаді, і вам стане зрозуміло, хто їх призначав. Це ваші колеги, які належать у тому числі до присутніх тут політичних партій.

Зрозуміло, треба змінювати склад ЦВК, але чому ми спочатку не визначилися, якою буде виборча система? Якщо виборча система залишиться такою ж, то де тут депутати-мажоритарники? Давайте від кожного призначимо по члену ЦВК, адже очевидно, що ми хочемо призначити своїх, тому що сподіваємося, що будемо фальсифікувати вибори.

Це мають бути абсолютно нейтральні люди, які знають математику і вміють рахувати, вміють додавати. Але що буде після того, як вибори закінчаться і з'являться нові політичні партії? Їм що, знову треба буде призначати своїх представників? Давайте припинимо цей політичний блуд і будемо приймати цивілізовані, необхідні країні рішення.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Одна хвилина для виступу надається Тарасюку Борису Івановичу. Будь ласка, Борисе Івановичу.

ТАРАСЮК Б.І., заступник голови Комітету Верховної Ради України у закордонних справах (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановні колеги! Сьогодні ми розглядаємо надзвичайно важливе питання, яке є цивілізаційним вибором нашої держави, нашого суспільства. Перш ніж говорити по суті, хочу наголосити, що ніхто не має права приватизувати тему членства України в Європейському Союзі і НАТО, тим більше Президент.

Хочу нагадати, що саме «Батьківщина» в особі Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко в 2008 році підписала звернення про приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО, а у березні 2014 року «Батьківщина» внесла пропозицію про відновлення курсу на членство в НАТО (*Оплески*). На жаль, тоді не було політичної волі для її підтримки.

У 2014 році «Батьківщина» ініціювала проведення референдуму щодо членства в НАТО, зібрали більше 3 мільйонів підписів, але процес було зірвано Адміністрацією Президента.

Комітет у закордонних справах вніс конкретні пропозиції, які, ми сподіваємося, будуть розглянуті Президентом і враховані в процесі прийняття остаточної редакції змін до Конституції України.

Ми не повинні спекулювати на темі членства в НАТО і в Європейському Союзі. Треба зробити все для того, щоб це стало реальністю.

Дякую за увагу. Слава Україні!

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Героям слава! *(Оплески)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Колеги, через кілька хвилин відбудеться голосування. Прошу голів фракцій і секретаріат Верховної Ради України запросити народних депутатів до залу.

Зараз 2 хвилини – Оксана Сироїд, заступник Голови Верховної Ради України, потім 2 хвилини – Ірина Геращенко, і переходимо до голосування *(Шум у залі)*. Будь ласка, пані Оксано.

СИРОЇД О.І. Шановні колеги! Шановні українці! Людям, українцям не потрібні зміни до Конституції України для того, щоб затвердити свій напрям до європейської, євроатлантичної інтеграції. Вони цей вибір зробили у 2013 році під час Революції Гідності і тоді, коли пішли воювати, захищаючи свою землю. Але зміни до Конституції України потрібні владі і передовсім Президентові України для того, щоб приховати те, що він фактично перебуває під впливом Росії.

Перше. Це договори, ратифіковані Верховною Радою України. Договори з Росією, які ми, перебуваючи 4 роки у війні, продовжуємо виконувати. Президент жодного разу не звернувся з пропозицією про їх денонсацію і змушує нас з вами їх виконувати. Це договори щодо військової співпраці, щодо обміну таємною інформацією, всі вони є чинними.

Друге. Так, нам потрібне «розмосковлення», але починати потрібно з влади. Сьогодні російські агенти сидять у цьому залі. Сьогодні московські агенти сидять в Адміністрації Президента, в органах

правопорядку, вони є в списку найбагатших людей України, вони володіють медіапростором. Не тому, що Росія така кмітлива, а тому, що Росія в Україні має режим максимального сприяння і почувається абсолютно безкарно.

Мінськ. Мінськ – це мир на умовах Росії. Це злочинна помилка, і це треба визнавати.

І останнє. Так, Президент ніколи не просив про збільшення повноважень, він просто приходив і брутально забирав їх, всупереч Конституції України (*Оплески*). Це дуже далеко від Європи.

Українці рухаються до європейської спільноти всупереч зусиллям влади і всупереч зусиллям Президента України. І вони будуть частиною західної цивілізації, але з іншою владою і з іншим Президентом (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, заключний виступ. Прошу всіх заходити до залу і займати робочі місця. Запрошую до слова Першого заступника Голови Верховної Ради України Ірину Геращенко. Колеги, через 2 хвилини голосування.

ГЕРАЩЕНКО І.В. У 2008 році я як народний депутат входила до складу делегації українського парламенту, яка під керівництвом колишнього спікера (він теж виступав сьогодні з трибуни) поїхала до Москви. І тодішній спікер Державної думи Російської Федерації пан Гризлов на зустрічі заявив: «вступление Украины в НАТО мы будем расценивать как предательство национальных интересов России». І вся делегація, куди входили депутати від дуже демократичних фракцій, промовчала, окрім мене, звичайно. Тому що я і тоді, і сьогодні переконана в тому, що завдання українських політиків – це обстоювати національні інтереси України.

І коли у 2008 році тут кульками було прикрашено сесійну залу, хіба що поні не привела з цирку одна фракція, нам дуже не вистачало виступу Прем'єр-міністра України, який би публічно заявив, що він за НАТО. До речі, звернення про приєднання України до Плану дій щодо членства в НАТО підписує Президент, але поряд стояли підписи тодішнього Прем'єр-міністра і спікера.

Ми з вами заборгували Україні включення рядка про членство в НАТО і ЄС до Конституції України, який визначатиме шлях наших

внутрішніх реформ. Таким чином ми визнаємо, що не може бути жодного відступу від реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Ми бачили, як у 2010 році одним розчерком пера Януковича 30 кнопкодавців змінили шлях України до НАТО. І під парламентом тоді не було патріотів, не вийшли тоді громадські активісти і так далі. Кілька фракцій боролися за це. Так само, як і за непролонгацію перебування Чорноморського флоту у Криму. Нам тоді, дорогі, не вистачило сили і мудрості, і ми маємо сьогодні виправити цю помилку.

Я хочу подякувати всім фракціям: сьогодні наші з вами недопрацювання...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Колеги, переходимо до прийняття рішення. Прошу всіх зайняти робочі місця. Колеги, будь ласка, зайдіть до залу і займіть робочі місця. Прошу з лож повернутися до залу. Я вважаю, це фундаментальне рішення, яке зробить невідворотним зовнішньополітичний курс України, курс на вступ до ЄС та НАТО. Ми не допустимо реваншу і не дамо навіть шансу поставити під сумнів наш євроатлантичний вибір.

Переходимо до прийняття рішення. Відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставиться на голосування для прийняття в цілому проект Постанови «Про включення до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 9037/П](#)).

Шановні колеги, давайте проголосуємо «за», давайте покажемо на табло 300 голосів. Прошу підтримати. Прошу кожного голосувати відповідально і злагоджено. Всі патріоти «за». Голосуємо, колеги. Прошу підтримати.

«За» – 321.

Рішення прийнято (*Оплески*).

Проект постанови «Про включення до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) і про його направлення до Конституційного Суду України» прийнято в цілому, колеги. Вітаю вас! Це історичне рішення.

Хочу ще раз повідомити про те, що до парламенту надійшли подання від Генерального прокурора України про надання згоди Верховної Ради України на притягнення до кримінальної відповідальності народних депутатів Олександра Вілкула, Дмитра Колеснікова та Сергія Дунаєва.

Я невідкладно дав доручення Комітету з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України розглянути їх, а також запропонував вищезгаданим народним депутатам протягом 5 днів дати письмові пояснення Комітету з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України. Відповідні листи передані Апаратом Верховної Ради України до секретаріатів комітетів, де працюють народні депутати, а також покладені до ваших персональних скриньок. Також ви можете підійти до приймальної виконуючої обов'язки Керівника Апарату Верховної Ради України, щоб він міг передати їх вам. Щоб не сталося так, як минулого разу, коли ви стверджували, що вас не ознайомили з матеріалами. Вони у ваших скриньках, вони у секретаріатах ваших комітетів, а також ви можете одержати їх у виконуючої обов'язки Керівника Апарату Верховної Ради України.

Отже, колеги, зараз відповідно до Регламенту оголошується перерва. Хочу наголосити, що наступні питання порядку денного – це теж внесення змін до Конституції України. О 12:40 запрошую всіх до залу для продовження нашої роботи.

(Після перерви)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, ми продовжуємо нашу роботу. Хочу нагадати, що зранку ми розглядаємо законопроекти про внесення змін до Конституції України.

Хочу наголосити: не всі з них ми встигнемо розглянути, оскільки порядок денний дуже насичений. І тому якщо сьогодні ми не встигнемо розглянути законопроекти щодо декомунізації областей, повернемося до них наступного тижня. До обіду ми встигаємо розглянути проект Закону «Про внесення змін до статті 41 Конституції України щодо реалізації прав українських громадян на землю, збереження власності на сільськогосподарські землі в руках громадян України та сталого розвитку села на основі фермерських господарств» (№ 6236) і два проекти постанов про скасування депутатської недоторканності. Але для цього треба працювати злагоджено і системно.

Переходимо до розгляду наступного законопроекту. Так, ще збираються народні депутати. Прошу всіх заходити до залу. Прошу запросити народних депутатів до залу, щоб ми могли розпочати розгляд.

До президії надійшла заява від двох фракцій – «Народного фронту» і Радикальної партії Олега Ляшка про оголошення перерви, яку вони готові замінити виступом з трибуни. Слово для виступу надається голові фракції «Народного фронту» Максиму Бурбаку, і після цього переходимо до розгляду законопроекту.

Будь ласка, пане Максиме.

БУРБАК М.Ю. Шановні колеги! Вчора журналісти телеканалу «Еспресо» оприлюднили документи, які свідчать, що Мураєв отримував, а, можливо, й надалі отримує мільйони доларів від російського нібито олігарха Дерипаски. Перерахування здійснювалися через фірми-прокладки в Європейському Союзі. Треба наголосити, що Мураєв отримував гроші не від Дерипаски, а від російських спецслужб, бо в авторитарній Росії немає незалежних олігархів – всі вони під тотальним контролем тамтешньої ФСБ. Тих бізнесменів, які пішли проти волі Путіна, вже давно немає на цьому світі.

Ми можемо стверджувати, що кремлівські мільйони доларів йшли на фінансування телеканалу *NewsOne*, яким донедавна нібито володів Мураєв. Це черговий доказ того, що тут, у цьому залі, сидять російські колаборанти, які працюють в інтересах Москви (*Оплески*).

Вони створили в Україні мережу кремлівських телеканалів, які 24 години на добу руйнують свідомість українців.

Вважайте цю заяву зверненням до Служби безпеки України. Сподіваюся, що цього разу Служба безпеки України результативно розслідує ці факти, а не так, як це було з нашими зверненнями щодо телеканалу «Інтер».

Принагідно наголошую, що фракція «Народного фронту» одногосно ухвалила рішення бойкотувати три кремлівські нібито телеканали: *NewsOne*, «112» та «Інтер».

Нагадую, що фракція «Народний фронт» ініціювала розроблення законопроекту про обов'язкову реєстрацію публічних агентів, які працюють в інтересах Кремля і Росії. Ще раз наголошую: тільки тих, хто працює на державу-агресора.

Сьогодні, під час Щорічного послання Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України, прозвучали слова підтримки ініціативи «Народного фронту». Тільки так, спільними зусиллями, ми зможемо стримувати кремлівську навалу на інформаційному фронті.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Переходимо до розгляду проекту Закону «Про внесення змін до статті 41 Конституції України щодо реалізації прав українських громадян на землю, збереження власності на сільськогосподарські землі в руках громадян України та сталого розвитку села на основі фермерських господарств».

Запрошую до доповіді народного депутата України Ляшка Олега Валерійовича.

ЛЯШКО О.В. Радикальна партія Олега Ляшка. Зранку парламент прийняв надзвичайно важливий проект постанови про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу, стратегічного бачення, стратегічного напрямку – вступу України до НАТО та ЄС.

Зміни до Конституції України, які презентує наша команда, не менш важливі. Це питання власності на землю: хто господар на

українській землі, кому вона належатиме, кого годуватиме наша українська земля.

Я дякую 178 народним депутатам, які підтримали ініціативу Радикальної партії про те, щоб внести зміни до Конституції України і вказати, що основою аграрного устрою України є фермерські господарства.

У третьому тисячолітті земля – це єдине, що залишилося у нас, в українського народу. Але сьогодні ця земля, на жаль, не годує українців. Ми вирощуємо величезні обсяги врожаїв, минулого року реалізували більше 40 мільйонів тонн зернових, проте українські селяни від того стають не багатшими, а біднішими. Чому? Тому що влада проводить політику збідніння українців, щоб люди задарма віддали землю. Тому що вони точно знають, що земля – це єдиний ресурс, який споконвіку годував і на тисячі, мільйони років уперед годуватиме народ. Політика обезземелення, відсутність кредитів, сільськогосподарської техніки, паливно-мастильних, посівних матеріалів – все це для того, щоб забрати задарма землю, а потім перепродати і на рівному місці заробити мільярди.

Сьогодні в Україні існує 5-6 пов'язаних із владою агрохолдингів, мета у яких одна: банк землі. Під будь-якими приводами у тих бабусь, дідусів забирають землю: підроблюють договори, якщо люди добровільно не підписують договори – організовують рейдерські захоплення під прикриттям правоохоронних органів. Боряться за землю, тому що це єдиний капітал, який залишився в Україні.

Недаремно в кожному меморандумі з Міжнародним валютним фондом, які за останніх 15 років підписували різні прем'єр-міністри і президенти України, основним зобов'язанням був ринок землі.

Тому зараз придумують «троянських конів», які вам з ранку до вечора розказують, що ринок землі – це панацея, що він врятує українське село і озолотить українських селян. Брехня! В українських селян немає грошей, щоб купити ту землю. Тому що в результаті дій влади у них немає можливості купити навіть хімічні добрива чи паливно-мастильні матеріали, не кажучи вже про те, щоб купити ділянку. Тому що прийдуть конкуренти – транснаціональні корпорації, які мають можливість у своїх банках брати кредити під нуль відсотків річних, ешелонами привезуть сюди гроші – папірці, які не варті

нічого, які друкуються цілодобово, 25 годин на добу, і віддадуть їх за реальне багатство українського народу – за землю.

Гроші – це вода: сьогодні є, завтра немає, а віддати землю – це позбавити українську націю майбутнього. Обезземелити селян – це приректи їх на вічне жебрацтво, а українську націю на побирання. Тому що якщо ми виконаємо той план, який нав'язує нам влада і запровадимо ринок землі, ми більше ніколи не зліземо з «голки» МВФ. Це означатиме, що ми більше ніколи не станемо успішною, багатою, конкурентоздатною нацією у цьому глобальному світі. Як колись папуаси взамін на брязкальця Миклухи-Маклая відмовлялися від золота, отак сьогодні на пусті папірці хочуть виміняти наше багатство – землю.

Президентські вибори, які відбудуться наступного року, – це не просто вибори Президента. Це обрання курсу, яким рухатиметься Україна, і того, хто буде господарем на українській землі. Якщо нинішні маріонетки, керовані ззовні, здобудуть перемогу, або ті, хто сьогодні за гроші транснаціональних корпорацій рветься до влади, український народ позбудеться свого головного багатства – землі.

Саме тому ми пропонуємо сьогодні проголосувати за внесення змін до Конституції України, визначивши, що господарем на українській землі є український фермер, український селянин. Фактично забити «осиковий кілок» у груди транснаціональних глитаїв, які хочуть забрати в українського селянина землю. Якщо в Конституції України буде прописано, що господарем є український селянин, жодна влада не зможе обійти цю норму, тому що треба буде 300 голосів, щоб її скасувати. Я вірю, що в цьому залі ніколи не буде 300 голосів, щоб забрати у селян землю. Я вірю, що у цьому залі знайдеться 300 голосів, щоб визначити майбутнє нашої країни як найсильнішої країни світу.

Як Саудівській Аравії та Об'єднаним Арабським Еміратам Господь дав нафту, так українцям Господь дав землю. Але нафта сьогодні є, завтра немає, а у разі правильного підходу до господарювання – відновленні тваринництва, підтримці соціальної сфери на селі, державній політиці датування українського фермера і створенні для нього умов – українська земля вічно годуватиме український народ.

Тому що ті труднощі, які сьогодні є, в обмін на які влада ходить і побирається по світу, отримуючи кредити, за радикальної зміни

економічної політики можна здолати, я в цьому переконаний. Ми можемо прожити без кредитів МВФ, ми можемо злізти з «голки», ми можемо відновити свою промисловість і свою економіку – завдяки правильній економічній політиці і радикальній зміні економічного курсу, який пропонує Радикальна партія Олега Ляшка. Але якщо ми продамо землю, ми завжди будемо жебракувати, ми будемо нацією «перекотиполе»: без землі, без майбутнього і без перспективи.

Саме тому я закликаю український парламент підтримати внесення змін до статті 41 Конституції України, де чітко вказати, що основою аграрного устрою України є фермерське господарство, і всю державну політику здійснювати в інтересах фермерів, малих сімейних господарств. Розвиток кооперації, радикальна зміна грошово-кредитної політики для того, щоб забезпечити українських селян і фермерів низькими процентними ставками, обіговим капіталом, дотаціями, частковим відшкодуванням вартості сільськогосподарської техніки, дотаціями на відновлення тваринництва і низкою інших заходів, які дадуть можливість відновити українське село.

Я вже не говорю про очевидні речі: припинити закриття в селах шкіл, лікарень, фельдшерсько-акушерських пунктів, пошти, дитячих садочків, визначити фермером того, хто живе в цій місцевості, хто обробляє землю, хто платить податки до того сільського бюджету, де знаходиться земельна ділянка, яку він обробляє. Не можуть бути фермерами особи з земельним капіталом в 500 тисяч чи мільйон гектарів землі, але вони існують сьогодні, так звані фермери із офісами за кордоном.

Влада розказує про підтримку фермерів. У бюджеті цього року передбачено мільярд гривень на підтримку фермерів. Станом на сьогодні використано 14 мільйонів. Я не знайшов в Україні жодного фермера, який одержав підтримку від держави. У бюджеті цього року передбачено 300 мільйонів на підтримку садівництва. Використано 73 мільйони. Кінець року. У бюджеті цього року 4 мільярди гривень передбачено на підтримку і розвиток тваринництва, використано 500 мільйонів.

Ви не знайдете людей в Україні, справжніх, реальних фермерів, які одержали підтримку від держави. Всі ці мільярди отримують олігархи, транснаціональні корпорації, латифундисти. Справжній виробник, який тримає корову, справжній виробник, який створює робочі

місця, справжній селянин, бабуся чи дідусь, які хочуть господарювати на землі, не мають державної підтримки.

Ми запровадимо цю підтримку. Ми дамо селянам дотації на утримання корів. Ми доб'ємося прийняття антирейдерського закону, щоб у фермерів, селян не «віджимали» землю, не «віджимали» майно. Ми доб'ємося повернення спецрежиму оподаткування ПДВ, щоб сільськогосподарські виробники отримали підтримку в автоматичному режимі і не треба було розносити хабарі й чемодани грошей.

Ми приймемо закони про розвиток кооперації, підтримку сімейного фермерства, але ключ до всього – власність на землю. Зміни до Конституції України, які ми пропонуємо, зроблять українця господарем на рідній землі (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, зараз 3 хвилини запитань до автора законопроекту. Прошу провести запис.

Єднак, будь ласка.

ЄДНАК О.В., секретар Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Шановний Олегу Валерійовичу, дуже дякую за 10 хвилин вашої промови, де ви, мабуть, 70 відсотків часу розказували, як ви боретеся проти ринку землі. На мою думку, я думаю, що багато хто з нею погодиться, фермер – це підприємець-землевласник. Фермер – це підприємець, громадянин України, який володіє землею, обробляє її і продає свою продукцію.

Як ви собі це уявляєте, якщо подаєте декларативні норми до Конституції України і одночасно позбавляєте фермерів, українців можливості володіти землею, фактично захищаючи неконституційну норму – мораторій на продаж землі? Де тут логіка? Поясніть, будь ласка. І прошу вас зробити це без образ, без маніпуляцій, а, власне, аргументами.

Дякую.

ЛЯШКО О.В. Логіка дуже проста. Сьогодні у сусідній Польщі кілька мільйонів українців працюють на польських фермерів, тому що

в Польщі 1,5 мільйона фермерських господарств. Ці фермерські господарства за рік випускають продукції на 22 мільярди євро. Українські селяни, маючи більші обсяги землі, яку вони обробляють, минулого року продали 40 мільйонів тонн зернових і заробили аж 3 мільярди доларів – у десять разів менше, ніж польське сільськогосподарське виробництво. Чому? Тому що вони продукцію переробляють, тому що там основа сільськогосподарського виробництва – це фермери, а у нас – латифундисти, для яких головне соя, соняшник, рапс і вивезти зерно за кордон. І потім в Україну привозять готову продукцію, за яку ми платимо в десять разів більше.

Тому ми і пропонуємо державну політику підтримки і розвитку фермерства. До нашої ганьби в Конституції України досі немає жодної згадки про фермера – головного господаря на землі. І головне, агропереробка: торгувати не землею, а готовою продукцією, не зерном, а хлібом (*Оплески*).

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Останнє запитання. Будь ласка, народний депутат Івченко. Прошу вас. Івченку, будь ласка, увімкніть мікрофон.

ІВЧЕНКО В.Є., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Шановний Олегу Валерійовичу! По-перше, хотів подякувати за те, що ви так стабільно підтримуєте ініціативи, в тому числі ті, де «Батьківщина» є співавтором.

Хотів вас запитати про таке. Ви вірно сказали, що економічна віддача від використання 1 гектара землі в Україні приблизно 400 доларів, у Польщі це вже 1400 доларів, в Австрії – 4000, а у Німеччині – 4500 євро. Повірте, і Польща, і Німеччина, і Австрія – це країни, де розвивається саме сімейне фермерство.

Так ось, у мене запитання. Сьогодні близько 2 мільйонів гектарів в Україні обробляють підприємства з іноземним капіталом, і останнє, що зробив Петро Порошенко, він сказав, що це гарна інвестиція, в той

час як наша валютна виручка, те, що можна зібрати з гектара, буде їхати в Саудівську Аравію. Як ви ставитеся до того, що такі лати-фундії продаються і купуються, і на нашу землю приходять міжнародні компанії, які...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, відповідь.

ЛЯШКО О.В. Саме для того, щоб міжнародний капітал інвестував сюди, в робочі місця, відновлення тваринництва, ми пропонуємо законодавство, яке буде це передбачати: на 1 гектар орендованої землі – одна корова. Орендуєш тисячу гектарів – постав у селі тваринницький комплекс і утримуй тисячу голів скота. Тому що сіють, не дотримуючись процедури сівозміни, сіють технічні культури, вивозять за кордон, а українські селяни залишаються без заробітку.

Я, Вадиме, до речі, шкодую, що серед цих 180 підписів народних депутатів під змінами до Конституції України, які зроблять фермера господарем на українській землі, немає підписів членів фракції «Батьківщина». Сподіваюся, що ви долучитеся до цієї ініціативи. Так само, як не було ваших підписів під законопроектом про мораторій на продаж землі, який за нашою ініціативою був прийнятий у парламенті.

Пропоную шановним колегам з фракції «Батьківщина» об'єднати зусилля і підтримувати політику Радикальної партії Олега Ляшка.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

До співдоповіді запрошується голова Комітету з питань правової політики та правосуддя Руслан Князевич.

У нас не так багато часу, я дам вам слово для репліки наприкінці обговорення. Я пам'ятаю про вас завжди. Будь ласка.

Шановні колеги, ви можете йти з трибуни на місце.

Будь ласка, Руслан Князевич, до трибуни. Прошу вас, пане Руслане. Ми маємо встигнути до перерви розглянути законопроект.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую.

Шановна пані головуєча! Шановний Олегу Валерійовичу! Одразу хочу вибачитися, що буду виступати сам, без членів комітету, якщо ви не заперечуєте.

Шановні колеги! Ще раз хочу нагадати, бо під час попереднього розгляду змін до Конституції України я вже про це говорив, що ми зараз знаходимось на етапі обговорення питання про включення до порядку денного і направлення до Конституційного Суду ініційованих більш ніж третиною народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України змін до Конституції України.

Тому будь-які дискусії щодо змістової частини на цьому етапі, на мою думку, є зайвими, оскільки парламент не має таких повноважень – розглядати зараз по суті цей законопроект. Ми не на стадії розгляду законопроекту, ми на стадії технічного обговорення процедури його розгляду. І в цьому є дуже велика різниця.

За дорученням Голови Верховної Ради України комітет на своєму засіданні розглянув ініційований більш ніж третиною народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України проект Закону «Про внесення змін до статті 41 Конституції України щодо реалізації прав українських громадян на землю, збереження власності на сільськогосподарські землі в руках громадян України та сталого розвитку села на основі фермерських господарств» (№ 6236).

Відповідно до частини другої статті 145 Регламенту Верховної Ради України в межах предметів відання Комітет з питань правової політики та правосуддя може зробити висновки щодо додержання процедури внесення змін до Конституції України, ініційованих більш ніж третиною народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України.

Це дуже важливо. Я ще раз на цьому наполягаю, як минулого разу наполягав під час розгляду питання про внесення змін до Конституції України в частині незворотності курсу на вступ до ЄС і НАТО, так і тут, коли йде мова про фермерські господарства. Звертаю увагу, що наш комітет не є профільним, формально таким є Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин. Однак ми як Комітет з питань правової політики та правосуддя зобов'язані відповісти на запитання і надати Верховній Раді України висновки щодо додержання конституційної процедури розгляду зазначеного законопроекту.

Отже, ми констатуємо, що згідно зі статтею 154 Основного Закону України законопроект поданий до Верховної Ради України належним суб'єктом законодавчої ініціативи, тобто більш ніж третиною

народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України.

Прийняття законопроекту не потребує викликаного системною єдністю норм Конституції України одночасного внесення змін до Розділу I «Загальні засади», Розділу III «Вибори. Референдум» і Розділу XIII «Внесення змін до Конституції України», що б мало наслідком затвердження зазначених змін на референдумі.

Законопроекти про внесення змін до 41 статті Конституції України Верховною Радою України восьмого скликання не розглядалися. Це дає можливість розглядати це питання зараз. Верховна Рада України восьмого скликання протягом строку своїх повноважень не змінювала положень цієї статті Основного Закону України. Отже, зараз цей проект закону про внесення змін до Конституції України може бути розглянуто.

Висновок нашого комітету ґрунтувався зокрема на висновках комітетів, яким згідно з Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» було доручено надати свої попередні висновки до профільного Комітету з питань правової політики та правосуддя, щоб ми змогли їх відобразити у нашому висновку і разом із законопроектом надіслати для аналізу до Конституційного Суду України у разі, якщо Верховна Рада проголосує за рішення, запропоноване комітетом.

У відповідь на наше прохання Комітет з питань бюджету поінформував наш комітет про те, що законопроект не впливає на показники бюджетів і у разі прийняття може набрати чинності відповідно до законодавства.

Комітет з питань європейської інтеграції дійшов висновку, що законопроект не належить до пріоритетних сфер адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, або регулюється національним законодавством країн – членів Європейського Союзу, а тому не потребує експертного висновку комітету.

За результатами розгляду законопроекту в Комітеті з питань запобігання і протидії корупції не виявлено корупціогенних факторів і визнано законопроект таким, що відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин висловив низку зауважень. Ми їх будемо долучати до законопроекту і передавати до Конституційного Суду України.

Враховуючи викладене, наш комітет рекомендує Верховній Раді України поданий більш ніж третьою народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України проект Закону «Про внесення змін до статті 41 Конституції України щодо реалізації прав українських громадян на землю, збереження власності на сільськогосподарські землі в руках громадян України та сталого розвитку села на основі фермерських господарств» (№ 6236) включити до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання та направити до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, колеги.

Прошу записатися на запитання до співдоповідача.

Будь ласка, Остап Єднак.

ЄДНАК О.В. Дуже дякую.

На мою думку, успіх фермерських господарств в Україні залежить зокрема від сильних територіальних громад, що добре розвиваються. Пане Князевичу, вам, мабуть, відомо, що більше мільйона українських громадян в більш ніж ста територіальних громадах чекають рішення Центральної виборчої комісії України щодо проведення виборів. ЦВК чомусь звернулася за роз'ясненням до вашого комітету. Чи була якась реакція від вас як голови комітету? Чи було засідання комітету? Чи було якесь пояснення, роз'яснення цієї ситуації з рішенням ЦВК? Тому що, на мою думку, не декларативні норми в Конституції України, а, власне, сильні, об'єднані територіальні громади є запорукою успіху фермерських господарств.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, відповідь.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Це не має безпосереднього відношення до законопроекту, але я можу відповісти, якщо буде ваша ласка, по суті.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, відповідь. Прошу.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Річ у тім, що тут склалася трошки неординарна ситуація, оскільки Центральна виборча комісія просить комітет, який, до речі, не є профільним у питаннях добровільного об'єднання територіальних громад, розтлумачити норму Закону України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми». Зважаючи на те, що він був скасований Законом України «Про всеукраїнський референдум», по факту комітет має розтлумачити рішення Конституційного Суду України.

Відповідно до закону тлумачення рішень Конституційного Суду України не входить до повноважень комітетів. Ми поінформували про це Центральну виборчу комісію. Вважаю, що вони самі мають приймати рішення.

Але проблема спровокована навіть не Центральною виборчою комісією, а нашими колегами народними депутатами, які звернулися до Центральної виборчої комісії з застереженнями, оскільки, на їхню думку, відновлюється дія Закону України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 3 липня 1991 року. Вони пригрозили членам комісії кримінальною...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу колег все-таки звертатися з запитаннями по сутті законопроекту. Це було порушення Регламенту мною, визнаю.

Будь ласка, наступне і останнє запитання, народний депутат Ленський. Прошу.

ЛЕНСЬКИЙ О.О., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, Радикальна партія Олега Ляшка).* Прошу передати слово Ігорю Мосійчуку.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу. Мосійчуку увімкніть мікрофон.

МОСІЙЧУК І.В., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, Радикальна партія Олега Ляшка)* Шановний пане доповідачу, у мене дуже коротке запитання. На вашу думку, чи зніме внесення цих змін

до Конституції України дискусію в суспільстві щодо так званого ринку землі, який нав'язується нашій країні ззовні, просувається під час одержання кредитів, підписується прем'єр-міністрами, президентами? І чи стане це «осиковим кілком» для тих, хто хоче «баригувати» українською землею на міжнародному рівні?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Ваша відповідь. Прошу.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Пане Ігорю, я ставлюся з великою повагою до вас, але з цієї трибуни я не висловлюю власну думку, а від імені комітету озвучую позицію.

Разом з тим, мушу вам сказати наступне. Після того, як ми, я сподіваюся, підтримаємо зазначений законопроект, ми звернемося до Конституційного Суду України і він дасть відповідний висновок, сподіваюся, позитивний, щодо відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і ми зможемо в цьому залі розглянути його по суті відповідно до закону. Зараз ми розглядаємо лише процедуру його розгляду.

Тому давайте не будемо ставити ті запитання, які не мають відношення до моїх повноважень. Буду дуже вдячний.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу вас повертатися на робоче місце. Колеги, прошу записатися на обговорення законопроекту від депутатських фракцій і груп.

Іван Мельничук, вам слово. Прошу, з місця.

Артур Герасимов з трибуни. Прошу вас, пане Артуре.

ГЕРАСИМОВ А.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Шановні колеги! Шановна пані головуюча! Прошу зал об'єднатися і підтримати цей законопроект, тому що вважаю, що він є надважливим. Ми маємо сьогодні прийняти рішення щодо направлення його до Конституційний Суду України, щоб дати хід цим змінам.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, народний депутат Долженков озвучить позицію «Опозиційного блоку».

ДОЛЖЕНКОВ О.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Доброго дня, шановні колеги і шановні громадяни України! Фракція «Опозиційний блок» також є співавтором цього законопроекту. Мої колеги підписалися, і я особисто також підписався і підтримав зазначену законодавчу ініціативу. Ми усвідомлюємо, що середній та малий бізнес має бути не лише в містах, а й у селах. І, звичайно, він має бути представлений фермерами, які є громадянами України. Але натомість є «але».

По-перше, ця тема не повинна бути предметом для популізму. Соціальний популізм я вважаю найголовнішим ворогом України, тому що так ми можемо потрапити в прірву, загнати країну в глухий кут.

По-друге, не потрібно так ганити транснаціональні компанії.

Шановні колеги, як ви, озвучуючи такі гасла з цієї трибуни, взагалі збираєтеся залучати інвестиції в Україну? Адже це почують наші потенційні іноземні інвестори. Потрібно зайняти виважену, прагматичну позицію не лише щодо питань, які стосуються аграрної сфери, а й стосовно питань, які стосуються промисловості.

Країни, що повторювали економічні успіхи, такі як Сінгапур, країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Китайська Народна Республіка, досягли такого економічно розвитку завдяки залученню зовнішніх інвестицій, завдяки залученню технологій. Україна нині є технологічно відсталою країною. Нам потрібно це визнати. З нікуди ми ці технології не візьмемо. Тому у мене велике прохання: не спекулювати на темі транснаціональних компаній, оскільки, на моє велике переконання, вони є ключовим фактором економічного розвитку і успіху країни.

Перш ніж говорити про захист інтересів фермерів, потрібно було, підписуючи Угоду про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна», яку, нагадаю, підписали всі фракції окрім «Опозиційного блоку», не скасовувати спеціальний режим оподаткування ПДВ для сільськогосподарських товаровиробників.

На вимогу Міжнародного валютного фонду ви скасували спеціальний режим оподаткування ПДВ, який, на моє глибоке переконання, є найбільш дієвим способом непрямої державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника. А зараз, раптом, говорите, що це неправильно.

Потрібно визнати, що ви зробили неправильно і виправляти помилки. І у виправленні помилок, ваших помилок, ми, звичайно, будемо вам допомагати, оскільки спеціальний режим оподаткування ПДВ необхідно повернути, тому що він є найменш корупційним і найбільш справедливим.

Стосовно самої законодавчої ініціативи. Вважаю, що її необхідно підтримати і відповідно до Регламенту направити законопроект до Конституційного Суду України для надання ним висновку щодо відповідності вимогам статей...

ГОЛОВУЮЧА. Немає часу. Вибачте, я не можу.

Будь ласка, наступний виступ. Народний депутат Бурбак представить позицію «Народного фронту». Дякую.

Колеги, я не маю, на жаль, можливості додавати час. Вибачте.

БУРБАК М.Ю. Фракція «Народний фронт» голосуватиме за законопроект про фермерські господарства. Ми переконані, що сільське господарство країни необхідно розвивати, не лише кількісно, не лише шляхом збільшення експорту. Треба також відповідати на сучасні виклики, які постають перед українським селом і селянами. Село – це колиска української нації. Але «совєти» загнали українське село в рабство, десятиліттями знищували його. Ми й досі відчуваємо наслідки цих радянських злочинів. Молодь за звичкою залишає села за будь-якої нагоди, землі заростають бур'яном.

Новим викликом для українського села став прихід сучасних аграрних технологій. Різко зменшуються потреби в робочій силі для виробництва того ж обсягу сільськогосподарської продукції. Тож нам потрібні продумані кроки для гармонізації інтересів селян, бізнесу і держави. Цілеспрямована підтримка саме фермерства як малого місцевого агробізнесу – це один з таких кроків.

Крім того, потужний поштовх до відновлення і розвитку села мають дати об'єднані територіальні громади. Це дозволить вдихнути

в село нове життя, створити нові робочі місця, місцеві джерела податкових надходжень, зупинити відплив молоді з села. Ми маємо зробити все для того, щоб українське село жило і розвивалося. Тому голосуємо і підтримуємо ініціативу наших колег з Радикальної партії Олега Ляшка.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Будь ласка, народний депутат Кулініч. Він представить позицію групи «Партія «Відродження».

КУЛІНІЧ О.І., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин (одноmandatний виборчий округ № 147, Полтавська область, самовисуванець). Шановна пані головуюча! Шановні колеги! Шановні виборці! Цей законопроект, безумовно, треба підтримувати. Я особисто підписав його тому, що саме за фермерськими господарствами, за фермерами – майбутнє. І я думаю, що ніхто не буде заперечувати, що саме фермерське господарство має стати основою аграрного устрою нашої держави. Але я б розглядав цю проблему комплексно, щоб наші кроки дійсно були дієвими. Тому що нам ще вчора треба було думати про розвиток сільських територій.

Що зараз відбувається на селі? Люди масово виїжджають за кордон, до міст, і в сільській місцевості практично немає людей, які працювали б в аграрному секторі. Цілком зрозуміло (є статистика європейських країн, і загальносвітова статистика), що аграрний сектор не генерує робочі місця. Тому нам потрібно думати про створення комплексної програми розвитку сільських територій. Ми повинні підтримувати це, щоб у селі була робота, щоб люди там отримували заробітну плату.

Державна програма, яка діє на сьогодні, повинна бути, направлена саме на підтримку фермерства. І той мільярд, що передбачений у бюджеті цього року, наразі там невелика вибірка, але нам треба зробити все для того, щоб сімейні фермерські господарства цю підтримку, це відшкодування одержали. Це може бути що завгодно: органічне землеробство, нішева продукція, переробка, але треба все зробити для того, щоб люди залишалися на селі, працювали на селі,

тому що це дуже важливо. Це і наповнення місцевих бюджетів, і взагалі зайнятість на селі. Зараз все абсолютно інакше, і якщо ми нічого не будемо робити, це призведе до катастрофи, тому що комплексно за цією програмою, якої немає, ніхто не працює.

Уся ця державна підтримка повинна бути спрямована на відшкодування відсоткових ставок, погашення кредитів і відшкодування ЄСВ. Ми маємо зробити все можливе для того, щоб сімейні фермерські господарства і взагалі фермерські господарства утворювалися і працювали, з перспективою, на територіях сіл.

Декілька слів щодо ринку землі. Ми всі розуміємо, що рано чи пізно це станеться, і тому зараз можна говорити що завгодно, але наше завдання – зробити все для того, щоб коли ми дійсно прийдемо до чесного, відкритого ринку землі, всі були в рівних умовах: і невелике фермерське господарство, і дрібний фермер, і одноосібник, і велика агрокомпанія. Тоді люди не будуть ошукані, а отримують реальну плату за свою землю. Наше завдання – зробити так, щоб це працювало на практиці.

Що відбувається сьогодні? Елементарний законопроект, який передає повноваження на місця – мова йде про передачу земель за межами населених пунктів – вже чотири роки лежить у парламенті. Елементарні питання – ті ж сінокоси, ті ж пасовища, навіть кладовища – сільський голова не може вирішити, тому що у нього немає таких повноважень. А ми говоримо про прозору...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо, шановний колего. Не додаємо хвилини через брак часу.

Будь ласка, від «Батьківщини» Іван Григорович Кириленко. Просимо вас.

КИРИЛЕНКО І.Г., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»).* Шановні колеги! Високоповажне товариство! Україна стомила від реальних кроків назустріч людям, які так і не були зроблені. І, мабуть, однією з перших реформ, яка повинна вдатися, є селянсько-аграрна реформа. Не аграрно-селянська, а селянсько-аграрна. Це поворот величезної державної машини в бік людей.

«Батьківщина» однозначно підтримує цей курс, ми однозначно голосуємо «за», і закликаю зал підтримати цю конституційну ініціативу. Вслід за нею йде законопроект, який ми переносимо з одного четверга на інший вівторок – про функціонування селянських фермерських господарств, сімейних ферм. І потихеньку його намагаються «сплавити». Друзі, наступний крок на шляху до реалізації цієї конституційної ініціативи – це прийняття цього закону. Щирість намірів буде видно, коли ми будемо голосувати за цей законопроект.

Тільки тези. Це міжнародний досвід, цивілізаційний досвід.

Два з половиною мільярда гектарів земель у світі обробляють 570 мільйонів фермерських господарств, з них 500 мільйонів – сімейні ферми, по 5 гектарів на брата. Латифундіями в світі вже і не пахне, лише у нас вони є. Ми не збираємося їх розкуркулювати. Ми даємо людям вибір: або йти в найми до поляків і підтримувати їхній економічний бум, або з наймів, з рабства, повернутися додому і займатися звичними справами, будучи господарем на своїй землі. Тому йдеться не просто про вибір форми господарювання, а про уклад на селі. Фермерський уклад – це зовсім інший життєвий простір і зовсім інший світогляд. Це перше.

Другий аргумент. Шановні друзі, це середній клас, про який ми всі мріємо, який є основою стабільності будь-якого суспільства. Дуже багатим сімейним фермером не будеш, але заможним можна бути, і це шлях.

Третій аргумент. Друзі, демографічна ситуація катастрофічна: неповні сім'ї, мільйони працездатних людей поїхали, сім'ї залишилися або без батька, або без мами. Чим займаються? Природним, що для українців характерно – сільським господарством, тільки ж у наймах. Повернути людей додому, зберегти сім'ї. Колись, 10 років тому, з цієї трибуни звучали цифри – 15 мільйонів дітей, зараз – вдвічі менше, і тенденція погіршується. На одного пенсіонера, один працюючий – такого в світі ніде немає. Це робочі місця, це сплата єдиного соціального внеску в Україні.

Друзі, таких аргументів можна наводити безліч. На невеликих площах органічна продукція, тваринництво, овочі, фрукти – ось звідки збільшення доходів з гектара, а тут ще й переробка знадобиться і кооперація.

Ми голосуємо «за», але наступним йде законопроект, який також треба підтримати, і тоді ми покажемо щирість намірів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, народний депутат Мосійчук представить позицію Радикальної партії Олега Ляшка. Прошу.

МОСІЙЧУК І.В. Радикальна партія Олега Ляшка. Це не просто чергове питання порядку денного, це не просто зміни до Конституції України декларативного характеру, як дехто хоче подати. Насправді це фундаментальне, основоположне питання, яке стосується найбільшого скарбу української нації – української землі.

Лідер нашої фракції Олег Ляшко вніс це питання не даремно, адже це перший крок на шляху України до позбавлення від зовнішнього управління (*Оплески*), адже питання власності на землю – це питання майбутнього української нації, це питання мертвих, живих і ненароджених українців. Ті, хто тисячу років веде війну проти України, вони йдуть сюди за українською землею: монголи, татари, німці, будь-хто, росіяни. Москалі 300 років добиваються української землі. І сьогодні український парламент за пропозицією Олега Ляшка буде робити перший крок для того, щоб українці стали справжніми господарями на власній землі.

Деякі колеги виступали тут адвокатами агрохолдингів, то я хочу сказати, що суть цих змін до Конституції України якраз і полягає в тому, щоб зупинити навалу іноземця, чужинця, який під виглядом агрохолдингу захоплює, окупує землю.

Політика нинішнього уряду викидає мільйони українців з рідної землі. Політика, яку пропонує Олег Ляшко і Радикальна партія, – це повернення українців на рідну землю (*Оплески*), адже тільки фермери, а не агрохолдинги, мають бути основою господарювання на українській землі. Бо агрохолдинги – це не українці на українській землі, а китайці, в'єтнамці, будь-хто, тільки не українці.

І зараз, тиснувши на кнопку, ви будете вирішувати долю найбільшого скарбу української нації, вдумайтеся в це.

Слава Україні!

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Зараз 6 хвилин для виступів народних депутатів.

Перепрошую, ще від фракцій не виступала «Самопоміч». Будь ласка, Олег Березюк.

БЕРЕЗЮК О.Р. Вільна держава – це вільні люди, які вільно використовують ресурс цієї держави. Вільна держава – це вільні люди, які вільно використовують ресурс на вільній території. Вільна держава – це держава, яка має владу, яка створює умови і обставини, за яких людина може бути вільною, і ресурс у цій державі належить людині.

Земля – це ресурс української людини, і постколоніальна держава, в якій владу захопили олігархи, сьогодні зловживає волею і владою, не даючи людям доступу до цього ресурсу.

Розпочнемо з надр. Стаття 13 Конституції України: надра належать народу. Кому сьогодні належать газ і нафта? Олігархічним кланам, які зловживають, знищуючи природу і знищуючи людей. Те саме стосується і землі.

То ми з вами як влада маємо створити рівні умови для всіх – і для малих фермерів, і для підприємців. Це умови справжнього, неолігархічного ринку. І фермер на цьому ринку має бути основою основ, бо це вільна людина, яка створює вільну додану вартість. І ми будемо цю вільну людину, фермера, захищати в Україні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам, колеги.

Шість хвилин для виступів від народних депутатів. Прошу провести запис. І попрошу голів фракцій запрошувати народних депутатів до залу. Шість хвилин – виступи народних депутатів, а потім ми переходимо до голосування.

Будь ласка, Шахов Сергій Володимирович. Прошу.

ШАХОВ С.В., член Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України (одномандатний виборчий округ № 114, Луганська область, політична партія «Наш край»). Політична сила «Наш край». Шановні колеги, з 1991 року країна розкрадена до фундаменту. Фундамент – це українська

земля. Розкрадені заводи, шахти, хімічна і нафтова галузь. Все, що можна було зруйнувати – зруйнували олігархи і так звані зовнішні партнери, які хочуть добратися до нашої української землі. Коли я їду на свій округ, на Луганщину, і бачу зруйновані дороги, а понад дорогою стоять покійники – наші підприємства, серце обливається кров'ю.

Сьогодні ми не маємо права віддати українську землю в ратиці олігархів і тих, хто з МВФ диктує Україні умови, щоб вона виставила землю на продаж. Земля належить виключно українському народу.

«Наш край» закликає підтримати цей законопроект і остаточно поставити хрест на спробах олігархів заволодіти українською землею. Латифундістам – ні! Селянам, фермерам, малому та середньому бізнесу – так!

Минулого літа ми спільно з Сергієм Рудиком, Вікторією Сюмар і Дмитром Лубінцем проїхалися по кордону і подивилися, де стоїть той так званий намет, через який може шалений заєць перескочити. Досі не повернули селянам відшкодування за їхню землю, за їхні паї.

Сьогодні «Наш край» звертається до всіх народних депутатів з проханням зібрати комісію і проїхатися по нашій землі, подивитися, що робиться в країні. Ми маємо право сьогодні подивитися, що робиться в Біловодському, Новопокровському, Міловському районах. Сьогодні йде боротьба не за конярство, йде боротьба за землю. Ми повинні залишити її в країні, а не віддавати латифундістам.

Шановні колеги! Закликаю підтримати цей законопроект. «Наш край» голосує «за».

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам (*Оплески*).

І заключний виступ – Мушак Олексій Петрович. Будь ласка.

МУШАК О.П., член Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин (*загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»*). Доброго дня, шановні колеги! Доброго дня, пане головуючий! Найбільший національний скарб і найбільше національне багатство України – це самі українці. І наразі ситуація така, що вони виїжджають з України, в тому числі тому, що за кордоном у них більше прав.

Коли ви кажете про землю, так українець в Україні позбавлений прав на землю, а за кордоном він їх має – це перше.

Друге. Коли ви кажете про внесення змін до статті 41 Конституції України, яка стосується власності, це цинізм. Тому що ви 20 років поспіль позбавляєте українців права на цю власність. Бо право власності, воно триєдине: володіти, користуватися і розпоряджатися. І розпоряджатися землею вони не можуть.

Тут порівнювали із ситуацією у Польщі, де 1 мільйон 500 тисяч фермерів. Так, але фермер в Польщі має право власності: хоче – продає, не хоче – не продає, хоче – купує, не хоче – не купує.

Третє. Мораторій. Ви кажете, що це перший крок до позбавлення від зовнішнього управління. Секунду, а що зараз відбувається? Саудити купили українську землю задешево, тому що 20 років підряд мораторій, мораторій, мораторій (*Оплески*). Мораторій – це можливість скупувати українську землю, якщо ви цього не знаєте. Мораторій – це можливість дешево купити українську землю через договір оренди на 49 років або емфітевзис, проти якого ви, до речі, не дуже сильно боретеся.

Четверте. Якщо вже ви хотіли внести такі фундаментальні зміни, так треба читати Конституцію від початку, а не тільки вибране. Якщо ви кажете про конституційні засади права власності на землю, так це стаття 14 Конституції України, у якій йдеться про те, що земля – це національне багатство. І туди треба було вносити зміни, а не до статті 41.

П'яте. Коли ми кажемо про фермерів... От скажіть мені, будь ласка, скільки фермерських господарств зараз в Україні? Давайте порахуємо. Кажуть, основою аграрного устрою України є фермерські... Так, 45 тисяч фермерських господарств на всю Україну, а землевласників – 7 мільйонів.

Тому, якщо ви хочете землю 7 мільйонів зменшити до 45 тисяч господарств, то це неправильно. Це, насправді, більш ніж олігархія. Це один фермер на 100 власників землі. Мені здається, що тут слід розширювати конкуренцію.

Далі, щодо фермерів. Друзі, те, за що ви, на молодіжному слензі, «топите» – фермерство, воно вже не таке, яким ви собі уявляєте. Якщо ви подивитесь на іноземний досвід, фермер – це вже науковець. Він використовує *Big Data*, він розуміє, де, на якій землі, скільки добрив було вкладено і таке інше.

Наступне. Якщо ми кажемо про повернення людей... Добре, українці працювали в Польщі, в Італії, заробили гроші, здобули досвід. І коли вони повернулися в Україну, наприклад, щоб робити те саме – займатися садівництвом, вирощувати сади, ягоди – вони, на жаль, не мають змоги купити цю землю і залишитися в Україні, а поїдуть знову за кордон.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Колеги, за хвилину ми переходимо до прийняття рішення. Прошу голів усіх фракцій запросити народних депутатів до залу. Прошу всіх з лож повернутися до залу для того, щоб взяти участь у голосуванні.

Зараз 1 хвилина – заключне слово автору Олегу Ляшку, і переходимо до прийняття рішення. Прошу всіх заходити до залу.

ЛЯШКО О.В. Представник олігархату, який щойно виступав, правий – на мільйони землевласників надзвичайно мізерна частка фермерів. Чому? Тому що вся державна політика проводилася для того, щоб знищити селянина і забрати землю. Зміни до Конституції України, які ми пропонуємо... Ось у цій Конституції жодного слова немає ні про фермера, ні про селянина.

Голосування, що відбудеться зараз – це відновлення історичної справедливості. Це віддання шани нашому фермеру, нашому селянину, нашій робочій людині, яка має право бути записаною в Конституції України – це перше. І вся державна політика має проводитися в інтересах робочої людини – це друге.

Коли в Конституції України буде записано, що основою аграрного устрою України є фермерське господарство, тоді вся Україна буде жити достойно і багато, тому що будуть не злидарі, а фермери, сімейні господарства і достойні, багаті селяни. І торгуватимуть не землею, а готовою продукцією.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, переходимо до прийняття рішення.

Шановні народні депутати, відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставиться на голосування для прийняття в цілому проект Постанови «Про включення до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроект про внесення змін до статті 41 Конституції України щодо

реалізації прав українських громадян на землю, збереження власності на сільськогосподарські землі в руках громадян України та сталого розвитку села на основі фермерських господарств і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 6236/II](#)). Прошу народних депутатів України голосувати. Прошу підтримати. Голосуємо, колеги.

«За» – 267 (*Оплески*).

Постанову Верховної Ради України про включення до порядку денного сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту прийнято. Вітаю, колеги!

Ми переходимо до наступного питання порядку денного. Хочу наголосити: це два проекти постанов, які запропонував нам комітет, про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України в частині скасування недоторканності народних депутатів України.

Конституційний Суд розглянув обидва проекти постанов, і ми їх зараз маємо розглянути, щоб перейти до наступного етапу в процесі внесення змін до Конституції України щодо недоторканності народних депутатів.

Першим ставиться на розгляд проект постанови [№ 7203/II](#). Прошу підтримати розгляд за скороченою процедурою, колеги. Підтримайте, у нас мало часу, до обіду маємо встигнути. Прошу підтримати. Прошу проголосувати. Підтримайте, колеги.

«За» – 169.

Запрошую до доповіді голову Комітету з питань правової політики та правосуддя Князевича Руслана Петровича.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Шановний пане Голово! Хочу вам запропонувати процедуру розгляду двох проектів постанов. Це допускає Регламент. Оскільки вони пов'язані і є, по суті, альтернативними, ми пропонуємо обговорення зробити одночасним, тому що висновки фактично ідентичні, а голосування провести окремо, як це має бути згідно з Регламентом. Ми це можемо зробити ще до перерви.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Руслане.

Мені треба порадитися з юристами, чи це можливо.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Можливо. Це не... *(Не чути)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто два доповідачі з двох проектів постанов, а потім голосування?

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Ні, доповідач один – я.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, я оголошую, що ми переходимо до розгляду обох проектів постанов: № 7203/П1 і [№ 6773/П1](#).

Запрошую Князевича до доповіді, потім у нас буде одне обговорення, але два окремих голосування. Приймається?

Будь ласка, доповідайте обидва проекти постанов, будь ласка.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую, шановний пане Голово! Дякую, що підтримали цю пропозицію.

Річ у тому, що подібне допускається, оскільки ці два проекти постанов пропонують фактично одні й ті самі зміни в одну і ту ж статтю Конституції України. Оскільки висновки Конституційного Суду є за своєю суттю ідентичними, то і наші пропозиції на виконання Регламенту теж ідентичні для того, щоб парламент визначився, на користь якої із постанов він пристане.

Шановні колеги, я довго не буду аналізувати ситуацію. Ви пригадуєте, що Верховна Рада України своїм голосуванням прийняла рішення включити до порядку денного і надіслати до Конституційного Суду України відповідні проекти законів про внесення змін до статті 80 Конституції України, що внесені двома суб'єктами права законодавчої ініціативи, а саме: Президентом України і більш ніж третиною народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України.

Після того, як зазначені проекти були підтримані, ми одержали два висновки Конституційного Суду України. Ці висновки давно вам роздані, оскільки вони одразу були передані на розгляд Верховної Ради. Я тільки нагадаю, у чому їх суть.

Конституційний Суд проаналізував, як це належить за законом і Конституцією України, зазначені законопроекти на відповідність вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також тіло законопроектів на відповідність нормам Конституції. Він дійшов висновку, що зазначені зміни не суперечать статтям 157 і 158 Конституції

України. Разом з тим Конституційний Суд висловив низку застережень щодо внесення змін до Конституції в цій частині. Суть цих змін можна прочитати в розширеному висновку, я дуже коротко на них зупинюся.

Конституційний Суд дійшов висновку, вказавши, що він це робить...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Одну хвилину додайте, будь ласка. Дві хвилини.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. ...вчетверте, що інститут депутатської недоторканності не є особистим привілеєм чи індивідуальним правом народного депутата, а має публічно-правовий характер, отже, не належить народним депутатам. Це елемент захисту інтересів виборців через інститут представницької демократії в парламенті.

Конституційний Суд звертає увагу, що у нас немає абсолютної депутатської недоторканності, у нас є відносна депутатська недоторканність, а стаття 80 – це тільки особливий порядок притягнення до відповідальності народних депутатів України.

Зважаючи на ці обставини, він вважає за доцільне сказати, що варто було взяти до уваги висновки Венеціанської комісії, яка неодноразово зазначала, а в останньому з них чітко вказала, що якщо народні депутати як конституційно-правовий інститут не вважають за можливе виконувати свої обов'язки, вони повинні передати це право іншому інституту. Венеційська комісія пропонує...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я просив 2 хвилини додати. Ще 1 хвилину, будь ласка.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. ...таким інститутом Конституційний Суд України. Це лише пропозиція, ним може бути будь-який інший інститут. У будь-якому випадку, якщо народні депутати вважають, що вони не можуть виконувати ці функції, вони повинні вчинити так, як вчинили по відношенню до суддів, коли передали це право Вищій раді правосуддя.

Тому зараз відповідно до Закону «Про Регламент Верховної Ради України» ми не можемо розглядати цей законопроект по суті на стадії попереднього схвалення, а пропонуємо вам, як це належить за

законом, такий порядок подальшої роботи: місяць для внесення пропозицій, два тижні для розгляду в комітетах, щоб вони надали свої пропозиції, два тижні для розгляду в профільному комітеті і внесення на розгляд до Верховної Ради України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Руслане.

Прошу провести запис: два – за, два – проти, по фракціях. Я всім фракціям дам слово, колеги.

Будь ласка, від Радикальної партії Олега Ляшка Ігор Мосійчук.

МОСІЙЧУК І.В. Безумовно, наша фракція підтримує роботу над цим важливим законопроектом. Але ми наголошуємо на тому, що його прийняття можливе лише в комплексі, а саме: разом із законом про імпічмент Президента України і скасуванням недоторканності суддів. Адже нас обдурили, коли приймали так звану суддівську реформу, і ні з кого нічого не зняли, а, як щойно сказав доповідач, передали цю функцію іншому органу.

Але що необхідно для притягнення до кримінальної відповідальності міністрів? Немає недоторканності. Сьогодні лідер нашої партії Олег Ляшко подав заяву про скоєння злочину виконуючим обов'язки міністра охорони здоров'я України пані Уляною Супрун. Звернувся до Генерального прокуратура України, директора Національного антикорупційного бюро України Артема Ситника, керівника Національної поліції України Сергія Князева і Голови Служби безпеки України Василя Грицака.

У чому суть? Цією особою вчинена низка злочинів, починаючи від фінансових і корупційних, закінчуючи тими, які несуть загрозу життю і здоров'ю людини. Наш лідер Олег Ляшко і вся наша фракція вимагаємо притягнення її до кримінальної відповідальності, у тому числі за геноцид, тому що вона займається системним знищенням українців (*Оплески*). Це також надважливе питання. І ми звертаємося до уряду: негайно, окрім цього, внести на розгляд питання про призначення повноцінного міністра охорони здоров'я.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Від «Блоку Петра Порошенка» до слова запрошується Артур Герасимов, голова фракції. Будь ласка.

Увімкніть мікрофон. Подивіться, чи карточка добре вставлена.

ГЕРАСИМОВ А.В. Шановний Андрію Володимировичу! Шановні колеги! Прошу зараз зал об'єднатися і підтримати проект постанови, який є ще одним кроком на шляху до скасування депутатської недоторканності. Це обіцяли майже всі фракції парламенту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від «Самопоміч» Руслан Сидорович, будь ласка.

СИДОРОВИЧ Р.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). «Об'єднання «Самопоміч». Шановні колеги! Шановні глядачі, слухачі! Беззаперечно, дану постанову потрібно підтримати, тому що розгляд в будь-який інший спосіб поставить під ризик конституційність подальших можливих змін до Конституції України, що є абсолютно неприпустимим.

Разом з тим, хочу звернути увагу на інший аспект. Поки ми не можемо знайти 300 голосів у сесійні залі для вирішення цього питання, і це вже відбувається не вперше, не вдруге, не вп'яте і не вдесьте. Та недоторканність, яка настільки дратує людей, вона впливає не з Конституції насправді, а з законів України «Про Регламент Верховної Ради України» і «Про статус народного депутата України».

«Об'єднання «Самопоміч» спільно з іншими народними депутатами ще два роки тому зареєструвала відповідний законопроект, який суттєво спрощує порядок притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності, який припиняє всі ці «шоу довгоносиків» в Комітеті з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України, весь цей цирк. Тому що Верховна Рада не судовий, а політичний орган. Ми не можемо давати оцінки щодо вини чи невинуватості народного депутата, нехай доводить це в суді.

Тому не потрібно шукати чорну кішку там, де її немає. Треба внести на розгляд законопроект «Самопоміч», проголосувати 226 голосами і припинити спекуляцію щодо внесення змін до Конституції. Це можна зробити вже наступного тижня і не проходити довгої, складної процедури внесення змін до Конституції.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Від «Народного фронту» голова фракції Максим Бурбак.

БУРБАК М.Ю. Шановні колеги! Фракція «Народний фронт» буде підтримувати обидва проекти постанов для того, щоб пришвидшити процес скасування депутатської недоторканності як атавізму.

Але хочу звернутися до всіх: депутатська недоторканність зараз дає змогу «п'ятій колонії» Кремля тут себе почувати вільно, «разглагольствовать» з трибуни і розказувати нам про Революцію Гідності, що вчора робили представники злочинного блоку. Вважаю, що скасування депутатської недоторканності дозволить нарешті Службі безпеки України та іншим правоохоронним органам притягнути до відповідальності всіх тих, хто винен у тому, що Україна зараз у такому становищі, всіх тих, хто привів до Революції Гідності, довів народ до того, що він вийшов на вулиці щоб обстоювати свої права та інтереси.

Тому, шановні колеги, ми сьогодні готові голосувати і за скасування недоторканності, і понад 300 голосів, але чи всі в цьому залі готові це зробити? Фракція «Народний фронт» готова.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Шановні колеги, через кілька хвилин відбудеться голосування, тому прошу голів фракцій запросити народних депутатів до залу. Це питання принципове і буде знаковим для суспільства. Тому я дуже прошу, щоб усі були присутні на робочих місцях під час прийняття рішення щодо скасування недоторканності.

Надаю слово для виступу Юрію Левченку – автору одного з проектів постанов. Будь ласка, Пане Юрію, 2 хвилини.

ЛЕВЧЕНКО Ю.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 223, м. Київ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Свобода»). Виборчий округ № 223, місто Київ. Я дуже шкодую, що ця Верховна Рада, попри обіцянки більшості народних депутатів, фракцій, керівників фракцій щодо скасування депутатської недоторканності, робить все можливе, щоб затягнути цей процес.

Оті два проекти постанов, які ми зараз розглядаємо, які були підготовлені Комітетом з питань правової політики та правосуддя, на превеликий жаль, не відповідають вимогам українського законодавства і лише затягують процес.

У цих проектах постанов йдеться про те, що нібито в рішенні Конституційного Суду є якісь зауваження щодо законопроектів, які треба усувати шляхом внесення поправок народними депутатами. Натомість, якщо ми подивимося рішення Конституційного Суду, ми побачимо, що в резолютивній частині рішення чітко написано: обидва законопроекти відповідають нормам Конституції України.

Якщо говорити про певні судження, які Конституційний Суд виклав у мотивувальній частині, то їх не можна вважати застереженнями в конституційному сенсі, але чомусь це зараз, власне кажучи, відбувається. Також в обох проектах постанов в кінці є пункт: розпочати розгляд по суті «не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам відповідних висновків комітетів Верховної Ради України». А чому в цих проектах постанов не вказано, не пізніше якої дати можна і треба розпочати розгляд відповідних проектів рішень?

Тому я як автор, ініціатор одного з цих законопроектів, першого, до речі, – законопроекту [№ 6773](#), який потім, через кілька місяців, був незаконно скопійований і поданий Президентом, звертаюся до авторів цих проектів постанов, пана Князевича і до Голови Верховної Ради пана Андрія Парубія з конкретною пропозицією.

Прошу додати 10 секунд, будь ласка. Я прошу в цих постановах, в кінці, в останньому пункті, додати...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Додайте 30 секунд, будь ласка.

ЛЕВЧЕНКО Ю.В. Я прошу в цих постановах, в останньому пункті, додати інформацію: не пізніше якого часу це питання може розглядатися. Я пропоную конкретно: не пізніше одного місяця з дня надання відповідних висновків комітетів, щоб потім в сесійній залі не було чергового затягування розгляду цього питання по суті.

Прошу, будь ласка, розглянути цю пропозицію. Вона покаже, хто реально за скасування недоторканності, а хто просто займається бутафорією.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Отже, колеги, зараз заключний виступ голови комітету. Пане Руслане. Прошу вас пояснити по суті: чи можемо ми прийняти дві постанови одразу, чи маємо прийняти лише одну, і відповісти на зауваження, які звучали під час обговорення.

Отже, 2 хвилини – Руслан Князевич. Через 2 хвилини ми переходимо до прийняття рішення, тому прошу всіх заходити до залу і готуватися до голосування. Це буде знакове голосування. Я впевнений, суспільство буде пильнувати за кожним народним депутатом, хто як буде голосувати.

Руслан Князевич, 2 хвилини.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую, шановний пане Голово. Насамперед дозвольте мені відповісти на внесені щойно пропозиції.

«Не раніше ніж через сім днів» – це не примха голови комітету чи комітету, це вимога Закону України «Про Регламент Верховної Ради України». І, будь ласка, не маніпулюйте, а давайте під час розгляду змін до Конституції чітко дотримуватися конституційної процедури. Нагадаю, що відповідно до рішення Конституційного Суду України від січня 2016 року частиною конституційної процедури є не тільки Конституція України, а і Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» і Закон України «Про Конституційний Суд України». Тому ви щойно сказали неправду.

Ви сказали, що у висновку написано, що законопроекти не суперечать Конституції України. Це не відповідає дійсності. У резолютивній частині зазначено, що вони відповідають статтям 157 та 158 Конституції України. У рішеннях Конституційного Суду як резолютивна, так і мотивувальна частини мають таке ж юридичне значення, що неодноразово було відображено в самих рішеннях Конституційного Суду. І в мотивувальній частині вони зобов'язані відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» надати висновок щодо відповідності іншим статтям Конституції України. Тому не звинувачуйте ні Конституційний Суд, ні Верховну Раду, ні комітет, а чітко читайте закони. Дякую.

Стосовно того, як нам вчиняти. Це питання політичне. Я, безумовно, розумію, що народні депутати будуть визначатися. Я можу

висловити лише свою позицію, це не позиція комітету. Оскільки йдеться про те, що ми маємо доопрацьовувати ці норми, то це можна зробити лише в тому законопроекті, який вніс Президент, бо там дається нова редакція цієї статті. У законопроекті, поданому народними депутатами, просто вилучається одна частина статті, і змінити її повністю буде практично неможливо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Отже, голова комітету дав роз'яснення, і ми переходимо до прийняття рішення. Прошу всіх заходити до залу, займати робочі місця. Будь ласка, передзвоніть тим, кого немає, і запросіть до залу.

Я нагадаю, що комітет подав два проекти постанов, які стосуються двох законопроектів щодо скасування недоторканності, які ми проголосували в залі. Один з них стосується президентської ініціативи, інший – депутатської. Комітет пропонує підтримати один з цих проектів постанов для подальшого доопрацювання. Прошу всіх приготуватися до голосування. Прошу зайняти робочі місця.

Першим ставиться на голосування проект постанови, який стосується президентського законопроекту, оскільки він був визначений Президентом як невідкладний, а другим – проект постанови, який стосується законопроекту, поданого народними депутатами. Тому прошу всіх приготуватися до голосування, зайняти робочі місця. Наголошую: перший – президентська ініціатива, і обидва я поставлю на голосування.

Отже, ставиться на голосування проект Постанови «Про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» ([№ 7203/П1](#)). За пропозицією комітету пропоную проголосувати його за основу і в цілому. Прошу голосувати. Прошу підтримати. Голосуємо колеги. Покажемо політичну волю парламенту.

«За» – 274.

Рішення прийнято.

Тепер ставиться на голосування другий проект Постанови – «Про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України (в частині скасування депутатської недоторканності)»

(№ 6773/П1). За пропозицією комітету також за основу і в цілому. Прошу проголосувати.

«За» – 213.

Не підтримано. Рішення не прийнято (*Шум у залі*).

Підтримано один з проектів постанов – «Про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» (№ 7203/П1). Ми мали два проекти постанов, один з них було підтримано.

Оголошую про прийняття постанови № 7203/П1. Вітаю всіх з підтриманням скасування депутатської недоторканності і бажаю комітету успішної роботи над цим законопроектом.

Шановні колеги, час, відведений для роботи, завершений. Ранкове пленарне засідання Верховної Ради України оголошується закритим. О 16 годині запрошую всіх до залу для продовження нашої роботи.